

Elisa Ohralahti
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan Ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK) -kirkon nuorisotyö
Opinnäytetyö, 2021

SUKUPUOLI JA HYVINVOINTI RIPPIKOULUSSA

Kysely nuorten kokemuksista rippikoulusta

TIIVISTELMÄ

Elisa Ohralahti

Sukupuoli ja hyvinvointi rippikoulussa – Kysely nuorten kokemuksista rippikoulusta

41 s., ja 2 liitettä

Kevät 2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK) -kirkon nuorisotyö

Tässä opinnäytetyössä tutkittiin sukupuolta sekä sen vaikutusta hyvinvointiin rippikoulussa. Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Suomen evankelis-luterilaisen kirkkohallituksen Kasvatus ja perheasiat – yksikön kanssa. Teoria-osuudessa on käsitelty hyvinvointia, sukupuolta ja seksuaalisuutta sekä rippikoulua sekä työmuotona että suhteessa seksuaalisuuteen ja sukupuoleen.

Menetelmänä on käytetty määrällistä tutkimusta. Tutkimus pohjautuu Kirkkohallituksen jokavuotiseen rippikoululaisten ja isosten itsearviointikyselyyn, joka täytetään rippikoulun lopussa ja johon vastaaminen on vapaaehtoista. Tässä opinnäytetyössä on käytetty vuoden 2019 kyselyn vastauksia. Lisäksi vuoden 2019 kyselyyn on lisätty opinnäytetyön osana kolme lisäkysymystä liittyen sukupuoleen ja seksuaalisuuteen rippikoulussa. Tutkimusaineiston muodostaa koko vuoden 2019 aineisto, mutta erityishuomio kohdistetaan näihin lisäkysymyksiin.

Tutkimuksessa havaittiin, että hyvinvointi rippikoulussa eri sukupuolten välillä on merkittävä. Tytöt ja pojat kokevat rippikoulun paljon positiivisemmin kuin sukupuoleltaan ”muut” ja ne, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan. Myös seksuaalisuudesta ja sukupuolesta puhumisen kokivat positiivisemmin tytöt ja pojat kuin ne, jotka eivät identifioi itseään tytöiksi tai pojiksi. Hieman yli puolet nuorista halusi kuulua kirkkoon ja alle puolet kokivat kristinuskon merkitykselliseksi elämässään. Molemmissa kysymyksissä oli myös merkittäviä eroja sukupuolten välillä.

Rippikoulun tulisi olla paikka, jossa nuori saa olla oma itsensä ja pitää hauskaa. Rippikoulun tulisi olla turvallinen kaikille. Tällä hetkellä on nuoria, joiden kokemus ei ole tämä. Osallisuus ja mahdollisuus olla oma itsensä ovat hyvin tärkeitä osana nuoren hyvinvointia rippikoulussa.

Asiasanat: hyvinvointi, rippikoulu, sukupuolen moninaisuus

ABSTRACT

Elisa Ohralahti

Gender and well-being in confirmation training – Questionnaire of adolescents' experiences of confirmation training

41 p. Two appendices

Spring 2021

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree in social services

Bachelor of Social Services, Christian Youth Work

This thesis researched gender and its effects for well-being in confirmation training. The thesis was carried out in collaboration with evangelic Lutheran church of Finlands upbringing and family unit of Church Council. The theory part of the thesis was focused on well-being, gender, sexuality, and confirmation training.

Method used in this thesis was quantitative study. Study is based on Church Councils yearly confirmation training's self-evaluation questionnaire for adolescents in confirmation training and young confirmed volunteers. The questionnaire is filled in the end of confirmation training and participation is voluntary. Data used was from 2019 version of this study. As part of this thesis there were three additional questions added about sexuality and gender in confirmation training. Research material used is the whole data of 2019 with an extra notion for the three added questions.

Well-being in confirmation training between genders was significant. Girls and boys experience confirmation training much more positively than those who answered other as their gender or who did not want to tell their gender. Also, girls and boys experienced talking about sexuality and gender more positively than those who did not identify as boys or girls. Little over half of adolescents wanted to belong in church and under half thought that christianity was prominent in their life. In both questions differences between genders were significant.

Confirmation training should be a place where adolescents can be who they are and can have fun. It should be safe for everyone. Right now, there are people who do not experience this. Participation and possibility to be who they are are very important parts of adolescents' well-being in confirmation training.

Keywords: well-being, confirmation training, gender variance

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 HYVINVOINTI	7
2.1 Nuorten hyvinvointi.....	7
2.2 Hyvinvointi ja rippikoulu.....	9
3 SEKSUAALISUUS JA SUKUPUOLI	10
3.1 Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt	11
3.2 Sukupuolisensitiivisyys.....	12
3.3 Seksuaalikasvatus	13
4 RIPPIKOULU	13
4.1 Rippikoulu työmuotona.....	14
4.2 Seksuaalisuus ja sukupuoli rippikoulussa.....	16
4.3 Rippikoulun kehittävä arviointi.....	19
5 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN.....	20
5.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuksen tavoite	20
5.2 Kvantitatiivinen tutkimus.....	21
5.3 Prosessin kuvaus.....	22
5.4 Analyysimenetelmät	22
5.5 Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti	23
6 TULOKSET	24
6.1 Hyvinvointi ja sukupuoli.....	25
6.2 Rippikoulun tavoitteet ja sukupuoli	27
6.3 Uskon merkitys ja halu kuulua kirkkoon	29
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	32
7.1 Rippikoulun vaikutuksen pohdinta.....	32
7.2 Rippikoulun jälkeinen merkitys.....	34
7.3 Jatkokehitys	35
7.4 Eettisyys.....	36
7.5 Ammatillinen kasvu	36

LÄHTEET.....	38
LIITE 1 Rippikoulun itsearviointin kysymykset 2019	42
LIITE 2 Tutkimuspatteriston runko	44

1 JOHDANTO

Seksuaalisuus ja sukupuoli on ollut hyvin vahvasti puheissa viimeiset vuodet. Seksuaalisuuden ja sukupuolen monimuotoisuus on laajaa ja koskettaa monia nuoria. Rippikoulun käy neljä viidestä nuoresta sinä vuonna, kun he täyttävät 15 vuotta. Rippikoulu sijoittuu keskelle murrosikää, jolloin nuorten identiteetti saattaa olla vielä vahvastikin muokkautumassa. Suomen evankelis-luterilaisesta kirkosta ja seksuaalisuudesta ja sukupuolesta puhuttaessa tulee usein ensimmäisenä mieleen vanhanaikaiset käsitykset sukupuolen selkeästä kaksijakoisuudesta sekä heteronormatiivisuudesta. Kuitenkaan ketään ei saisi syrjiä henkilöön liittyvän syyn perusteella (L731/1999). Miten syrjimättömyys näkyy rippikoulussa vai näykö? Mikä on seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuuluvan nuoren kokemus rippikoulusta näihin kuulumattomaan verrattuna?

Opinnäytetyössä on tavoitteena selvittää sukupuolen vaikutusta rippikoulukokemukseen. Yli 12 000 rippikoululaista vastasi rippikoulun lopussa rippikoulun itsearviointikyselyyn (liite 1). Tämän kyselyn vastauksia tutkien on tarkoitus kysymyksiin kuten vaikuttaako sukupuoli hyvinvointiin rippikoulussa. Nuoren hyvinvointi vaikuttaa hänen elämäänsä myös aikuisuudessa. Rippikoulun yksi tavoite on tukea nuorta ja hänen hyvinvointiansa.

Opinnäytetyöni on tehty yhdessä Suomen evankelis-luterilaisen kirkkohallituksen Kasvatus ja perheasiat - yksikön (KKP) kanssa osana valtakunnallista rippikoulukyselyä. KKP on kasvatuksen ja perheasioiden asiantuntija- ja yhteistyöyksikkö. KKP tukee ja kehittää esimerkiksi lasten, nuorten ja perheiden kanssa tehtävää työtä monien eri tahojen kanssa. Esimerkiksi rippikoulun kehittäminen on osa yksikön työtä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Ota yhteyttä. Kasvatus ja perheasiat.)

2 HYVINVOINTI

Hyvinvointi voidaan jakaa moneen eri ulottuvuuteen. Kolme yleisintä ovat terveys, materiaallinen hyvinvointi ja koettu hyvinvointi/elämänlaatu. Lisäksi hyvinvointiin kuuluu sekä yksilön hyvinvointi että yhteisön hyvinvointi. Yksilön hyvinvointiin sisältyvät sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus sekä sosiaalinen pääoma. Yhteisön hyvinvointiin vaikuttavat taas asuinolot ja ympäristö, työllisyys ja työolot sekä toimeentulo. Elämänlaatua käytetään usein koetun hyvinvoinnin mittarina. Elämänlaatuun vaikuttavat terveys, materiaallinen hyvinvointi, odotukset hyvästä elämästä, ihmissuhteet, omantunnonarvo sekä mielekäs tekeminen. (THL. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Hyvinvointi.)

Elämänlaatua on tutkittu WHO:n elämänlaatumittarilla vuonna 2009. Tutkimukseen vastanneet ovat olleet 18–98-vuotiaita. Tutkimuksessa nuoret (18–24-vuotiaat) ovat aliedustettuina, koska nuoria on ollut haastavaa motivoida osallistumaan tutkimukseen ilman esimerkiksi palkintoarvontojen käyttöä. Tästä syystä nuorten osalta tulokset saattavat näyttää paremmilta, koska heikommissa elinolosuhteissa elävät jäävät helpommin tutkimuksen ulkopuolelle. Tutkimuksen mukaan suomalaisten hyvinvointi on 80 prosentin mielestä hyvä tai erittäin hyvä jos mukaan ei lueta yli 70-vuotiaita. 70-vuotiaana elämänlaadun kokemus alenee hyvin nopeasti. (Vaarama, Siljander, Luoma & Meriläinen 2019, 129–132)

2.1 Nuorten hyvinvointi

Kolme neljästä (75–76 %) 8–9-luokkalaisista ovat olleet tyytyväisiä elämäänsä vuonna 2019 tehdyn kouluterveyskyselyn mukaan. Noin joka kymmenes (11–12 %) tästä ikäryhmästä koki itsensä yksinäiseksi. Tytöt kokivat yksinäisyyttä useammin kuin pojat. Hyvä keskusteluyhteys vanhempiin oli hieman alle puolella (45–47 %) nuorista. (Ikonen & Helakorpi 2019.) Nuoruusiän psyykkiseen kehitykseen kuuluu isona osana vanhemmista irtaantuminen. Ikätoverisuhteiden merkitys muuttuu aiempaa tärkeämmäksi. Nuori reflektoi omaa psyykkistä ja fyysistä

olemusta ikätovereiden kautta. Kuitenkin vaikka nuori alkaa irtautumaan vanhemmastaan, ei vanhempien merkitys poistu. Vanhemman on tärkeää edelleen olla tuomassa rajoja ja arvostamassa nuorta. (Laukkanen 2010, 60–61).

Vanhempien merkitys nuoren hyvinvoinnille on huomattava erityisesti seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvilla nuorilla. Vanhempien hyväksyntä nuoren identiteetistä ja toiminnasta vahvistaa nuorta. Jos vanhempi ei hyväksy nuorta vaan yrittää muuttaa häntä, masennus, itsensä vahingoittaminen ja itsemurhariski ovat paljon korkeammat. Vanhempien hyväksyvä toiminta voi auttaa nuorta käsittelemään pienet vastoinkäymiset kodin ulkopuolella paremmin. Tämä tukee kiintymyssuhdeteoriaa. Turvallinen kiintymyssuhde lapsena auttaa tukemaan negatiivisten tapahtumien jälkeen, auttaa luomaan identiteetin, joka pystyy käsittelemään negatiiviset tapahtumat ja auttaa havaitsemaan muiden positiiviset ja negatiiviset tavoitteet sekä prosessoimaan nämä tavoitteet oman itsearvon ulkopuolella. Vanhempien merkitys nuorelle on siis erittäin tärkeä, jotta nuori saa parhaan mahdollisuuden selvittää elämässä. (Mills-Koonce, Rehder & McCurdy 2018, 4–5.) Vaikka nuori saattaakin pyrkiä irtautumaan vanhemmistaan, vanhempien merkitys nuoren hyvinvoinnille on tärkeä.

Keskisenoja ja Sandberg (2019, 20–23) ovat kirjoittaneet positiivisesta pedagogiikasta ja nuorten hyvinvoinnista. Nuorten hyvinvointi luo tärkeän pohjan myös aikuisiän hyvinvoinnille. He tuovat esiin onnellisuustutkija Sonja Lyubomirskyn toteamuksen, että onnellisuus muodostuu kolmesta eri osatekijästä. Puolet onnellisuuden tasosta on geneettisen perimän määräämää. Ympäröivät olosuhteet vaikuttavat keskimäärin vain noin kymmenen prosenttia. Kuitenkin noin 40 prosenttia muodostuu omista pyrkimyksistämme ja omasta toiminnastamme. Tähän voidaan vaikuttaa opettamalla ja näyttämällä nuorelle hyviä toimintamalleja, jotka tukevat nuorta hänen hyvinvoinnissaan. On siis tärkeää huomata nuorella hyvät puolet ja tukea niitä, huomioida nuorten vahvuudet ja käyttää niitä ja mahdollistaa nuorelle positiivisia kokemuksia. On tärkeää hyödyntää nuorten mielenkiinnon kohteita oppimiseen ja auttaa heitä löytämään heille paras tapa toimia. Nuorelle on hyvä myös antaa mahdollisuus vaikuttaa päätöksiin ja tukea näin hänen toimijuuttansa.

2.2 Hyvinvointi ja rippikoulu

Rippikoulun yhtenä tavoitteena on vahvistaa nuoren osallisuutta ja mahdollisuutta tulla kuulluksi. Yhtenä rippikoulun tarkoituksena on vahvistaa nuoren kuvaa itsestään ja nuoren erityisyydestä. ”Minä olen ihme, suuri ihme, ja kiitän sinua siitä” (Ps. 139:14) tuodaan esiin rippikoulusuunnitelmassa osoittamaan nuoren olemassaolon ihmeellisyyttä. Tavoitteena on myös auttaa nuorta kokemaan yhteyttä, turvallisuutta, pyhyyttä ja iloa. Lisäksi kaikissa rippikoulun tavoitteissa on huomioitu yhteisöllisyys. Rippikoulussa nuori saa olla oma itsensä ja saa mahdollisuuden oppia tuntemaan itsensä paremmin. Rippikoulun tavoitteissa turvallisuus on nostettu yhdeksi osaksi. Rippikoulun tulee olla nuorelle turvallista fyysisellä, henkisellä, hengellisellä, emotionaalisella, seksuaalisella ja sosiaalisella tasolla. Tämä tukee nuoren mahdollisuutta ilmaista itseään vapaasti ja antaa nuorelle tilaa oppia tuntemaan itsensä. (RKS 2017, 7, 22–24, 30.) Tämä tukee nuorten hyvinvointia kokonaisuudessaan, jos nämä tavoitteet toteutuvat.

Porkka ja Tervo-Niemelä (2021) ovat kirjoittaneet hyvinvoinnista rippikoulussa tutkien vuoden 2020 rippikoulukyselyn tuloksia. Rippikoululaisen hyvinvoinnin kokemusta mitataan kahdeksalla eri kysymyksellä, joista yksi keskittyy nuoren yleiseen hyvinvointiin ja seitsemän rippikouluun liittyvään hyvinvointiin. Yleisesti rippikoululaisen hyvinvointia mitataan kysymyksellä ”Iloitsen elämästäni”. Asteikolla 1–7 nuorista lähes puolet (44 %) oli vastannut 7 eli he iloitsevat erittäin paljon, 24 prosenttia oli valinneet vastauksen 6 ja 15 prosenttia vastauksen 5. Nuorista melkein kymmenes (9 %) valitsi vaihtoehdoksi olevansa eri mieltä väittämän kanssa, eli he kokivat hyvinvointinsa jossain määrin huonoksi. Sukupuolieroja kysymyksessä esiintyy myös vahvasti. Pojat ovat olleet tyttöjä tyytyväisempiä hyvinvointiinsa. Nuorista, jotka vastasivat sukupuolekseen muu tai eivät halunneet sitä kertoa, vain neljäsosa koki iloitsevansa elämästä hyvin paljon ja neljäosa iloitsi elämästään joko erittäin vähän tai ei ollenkaan.

Porkka ja Tervo-Niemelä (2021) luokittelivat hyvinvointiin liittyvät kysymykset kahden alaluokan alle käsittelemään rippikoulua sosiaalisen hyvinvoinnin tukijana ja henkilökohtaisen hyvinvoinnin tukijana. Henkilökohtaisen hyvinvoinnin tu-

kemisessä lähes yhdeksän kymmenestä (89 %) rippikoululaisista kokivat rippikoulun olevan hyvä tai erittäin hyvä. Nuorista koki rippikoulun tukevan sosiaalista hyvinvointia hyvin tai erittäin hyvin yli puolet (60 %). Sekä henkilökohtaisen hyvinvoinnin että sosiaalisen hyvinvoinnin tukemisessa pojat ja tytöt kokivat rippikoulun tukevan yhtä paljon. Kuitenkin sukupuolekseen muu ilmoittaneiden tai niiden, jotka eivät halunneet kertoa sukupuoltaan, kokemukset olivat huomattavasti heikompia kuin tytöillä ja pojilla. Kuitenkin varsinkin henkilökohtaisen hyvinvoinnin tukemisessa, mutta myös sosiaalisen hyvinvoinnin tukemisessa enemmistö koki rippikoulun tukeneen heitä. Pääasiassa rippikoulu siis tukee nuorten hyvinvointia. Artikkelin perusteella rippikoulu antaa valtaosalle nuorista turvallisen paikan, jossa he kokevat saavansa olla oma itsensä.

3 SEKSUAALISUUS JA SUKUPUOLI

Seksuaalisuus muuttuu ihmisen elämän mukana. Se ei välttämättä ole mikään pysyvä tai tiukasti määriteltävä asia. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2010, 13.) Aho ja Korhonen (2012, 43) toteavat nuoren etsivän pohtimiinsa seksuaalisuuden kysymyksiin joka tapauksessa esimerkiksi kavereilta tai internetistä. Kavereilta tai netistä saatu tieto voi olla hyvinkin vajavaista tai väärää. On mahdollista, että tällainen tieto on nuorelle jopa vahingollista.

Raisa Cacciatoren ja Erja Korteniemi-Poikelan (2015, 22–24, 69–71) seksuaalisuuden portaattiteorian mukaan lapsi alkaa 8-vuotiaasta alkaen ihastumaan suunnilleen saman ikäisiin tuntemiinsa henkilöihin aikaisempien vanhempien tai idolin ihailun sijaan. Hiljalleen tästä vaiheesta lapsi alkaa ihastumaan vahvemmin ja kertomaan myös tunteistaan muille. Heidän mukaansa rippikouluikäinen eli 14–15-vuotias nuori voi olla seksuaalisuutensa kanssa hyvinkin eri kehitysvaiheissa, mutta tyypillisesti tähän ikään alkaa kuulua hiljalleen tunteista kertominen toiselle sekä käsi kädessä kulkeminen ja suuteleminen.

Sukupuoli nähdään useimmiten biologisena asiana, jonain mihin synnyttään. Kuitenkin sukupuoli koostuu monesta asiasta. Biologisen lisäksi sukupuolen voi kokea juridisena, sosiaalisena sekä psyykkisenä asiana. (Vilkka 2010, 17.) Englanniksi sosiaalinen ja biologinen sukupuoli on eroteltu sanoin, sex tarkoittaa biologista, kun taas gender tarkoittaa sosiaalista sukupuolta. Juridisia sukupuolia Suomessa on kaksi, mies ja nainen.

Murrosiässä ihminen kokee suuria muutoksia kehossaan. Murrosikä alkaa yleensä 8–13-vuotiaana. Fyysisesti naiset kokevat esimerkiksi kuukautisten alkamisen ja rintojen kasvamisen, kun taas miehillä alkaa kasvamaan enemmän karvoitusta sekä mies kokee ensimmäiset siemensyöksyt. Nämä muuttuvat asiat kehossa saattavat saada nuoren pohtimaan sukupuoltaan. Keho saattaa yhtäkkiä tuntua oudolta ja uudelta. (Väestöliitto.)

3.1 Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt

Suomessa vallitsee edelleen ajatus heteroseksuaalisuudesta normina. Tämä seksuaalikäsitelmä on muotoutunut kauan aikaa sitten esimerkiksi biologisen ja kristillisen sukupuolikäsityksen pohjalta. Normaalina pidettiin parisuhdetta, jonka pääasiallisena tarkoituksena on lisääntyä. (Vilkka 2010, 50.) Seksuaalisuuden ja sukupuolisuuden monimuotoisuus on noussut puheisiin tullessaan hyväksyttäväksi. Sukupuolia ei ole vain nainen ja mies eikä seksuaalisuutta vain heteroseksuaalisuus. Suomessa homoseksuaalisuus oli sairaus vuoteen 1981 asti ja WHO:n ICD 10-luokituksen maininta sukupuolisen suuntautumisen pitämättömyys häiriönä tuli Suomessa käyttöön vuonna 1996 (Nissinen 2006, 135).

Seksuaalisuudesta ja sukupuolisuudesta näkyy käytössä lyhennettä HLBTIQ ja tämän eri variaatiota. Lyhenne tarkoittaa homo, lesbo, biseksuaalisuus, transihminen, intersukupuolinen ja queer. Homolla tarkoitetaan ihmistä, joka kokee seksuaalista ja/tai emotionaalista vetoa samaa sukupuolta olevaan. Lesbo on vastaava kuin homo, mutta naisesta käytetty, homo usein mielletään enemmän miehestä käytetyksi. Biseksuaalinen ihminen tuntee seksuaalista ja/tai emotionaa-

lista vetoa sukupuolesta huolimatta. Biseksuaalilla saattaa olla vahvempi mieltymys toiseen sukupuoleen. Transihmisiin luokitellaan ihmiset, joiden sukupuolen kokemus tai ilmaisu eroaa jollain tavalla syntymässä määritellystä sukupuolestaan. Transihmisiin luetaan esimerkiksi transsukupuolisuus, transvestiittisyys ja muunsukupuoliset. Transsukupuolisuus tarkoittaa ihmistä, joka kokee syntyneensä väärää sukupuolta olevaan kehoon. Intersukupuolista ei voida määrittää yksiselitteisesti mieheksi tai naiseksi kehon variaatioiden vuoksi. Queer-termiä käytetään usein, kun ihminen ei halua määrittää sukupuoltaan tai seksuaalisuutta, mutta kokee kuuluvansa silti vähemmistöihin. (Seta 2018.)

3.2 Sukupuolisensitiivisyys

Sukupuolen kirjo on suuri. Miehen ja naisen lisäksi on esimerkiksi transsukupuoliset ja intersukupuoliset. Sukupuolisensitiivisyys on herkkyyttä tunnistaa ihminen sukupuolestaan huolimatta. Sukupuolia ei tarvitse poistaa vaan on pyrittävä toimimaan yleistämättä ihmistä hänen biologisen sukupuolensa mukaan. Sukupuolisensitiivisyys ei koske vain vähemmistöön kuuluvia vaan voi hyödyttää jokaista ihmistä. Sen mukaan ei ole tarvetta yleistää kaikkia miehiä vahvoiksi tai naisia kotiäideiksi. Jokainen nainen ei välttämättä ole kovinkaan feminiininen tai jokainen mies maskuliininen, vaan jokaisella on oikeus muodostaa identiteettinsä juuri sellaiseksi kuin itsestä tuntuu. (Kokkonen 2018, 110–113.)

Nuorten kanssa työskennellessä on hyvä huomioida, miten biologinen sukupuoli vaikuttaa nuorten kasvuun, kehitykseen ja hyvinvointiin. Ulkoisesti näkyvä sukupuoli voi vaikuttaa tapaan, miten nuorta kohdellaan sekä miten hänet kohdataan. Tällä hetkellä juridinen ja biologinen sukupuoli vaikuttavat moneen nuoren elämän pintaan. Näiden oletusten ei kuitenkaan saa antaa vaikuttaa ammattilaisen toimintaan vaan nuoren on tärkeää saada mahdollisuus tulla kuulluksi, nähdyksi ja hyväksytyksi omana itsenään. Nuori voi löytää omia vahvuuksiaan ja identiteettiään, kun hänelle mahdollistetaan turvallinen ympäristö olla oma itsensä ja kokea tulevansa kohdatuksi. (Loisto settlementti. Sukupuolisensitiivisyys. Perusteet.)

3.3 Seksuaalikasvatus

Seksuaali- ja sukupuolikasvatuksen tavoite on auttaa ihmisen tunnistamaan oma sukupuolensa ja seksuaalisuutensa ja auttaa häntä rakentamaan oma identiteetti. Sukupuolia ei tarvitse välttämättä häivyttää, vaan tukea ihmistä löytämään oma identiteettinsä niiden avulla. Toinen tavoite seksuaali- ja sukupuolikasvatukselle on tietämättömyyden poistaminen. Seksuaali- ja sukupuolikasvatus eivät ole vain kertomista seksistä, vaan oikeuksien, rajojen ja kulttuurin oppimista. (Vilka 2010, 133; 139–141.)

Hanna Vilka (2010, 131) toteaa seksuaalikasvatuksen ongelmana olevan hetero-oletus. Kuitenkin lapsellakin on oikeus kasvaa juuri siihen sukupuoleen ja seksuaalisuuteen, jonka kokee omakseen. Tässä on hyvin vahva ristiriita ja voidaan pohtia, toteutuuko nykyään Vilkan esiin tuoma ajatus. Nuori kasvaa ja vahvistaa identiteettiään ulkopuolisesta kasvatuksesta huolimatta, mutta työntekijät ja aikuiset voivat olla myös vahvistamassa häntä.

Seksuaalikasvatuksessa on tärkeää antaa nuorille laaja käsitys mahdollisuuksista. Hyvin pitkään evankelis-luterilaisen kirkon näkemyksenä on nähty seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen väheksyminen ja syrjiminen. Asenteet asiaan ovat muuttumassa hiljalleen, mutta nuorille ne saattavat vielä näkyä vanhanaikaisina. Minna Tuominen (2018, 147) toteaa, että seksuaalikasvatus kuuluu kaikille kasvattajille.

4 RIPPIKOULU

Rippikoulu kuuluu osaksi monen suomalaisen nuoren elämää. Rippikoulun tarkoitus on vahvistaa nuoren uskoa kolmiyhteiseen Jumalaan, opettaa hänelle elämää kristittynä sekä auttaa häntä löytämään yhteys omaan kotiseurakuntaansa.

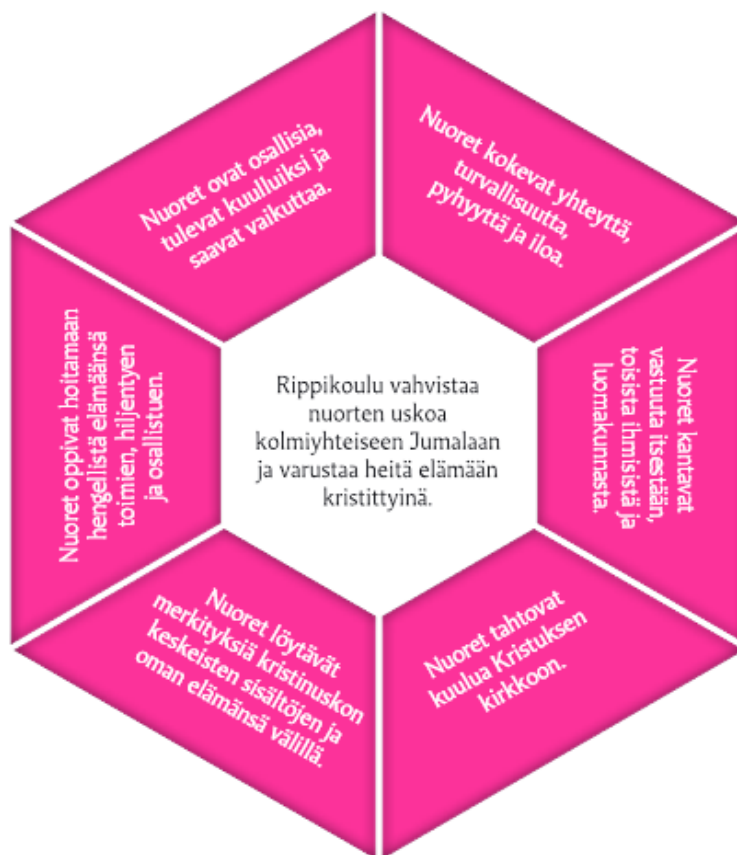
(EVL. Tutki uskoa. Rippikoulu). Vuonna 2019 rippikoulun kävi 77,4 prosenttia ikäluokasta (Kirkon tilastot). Rippikoulun siis käy edelleen suurin osa nuorista. Seksuaalisuudesta ei voi vain vaieta varsinkin, kun rippikoulussa on pääasiassa 14–15-vuotiaita nuoria, joiden elämässä seksuaalisuus alkaa olla hyvin suuressa osassa. Murrosikä alkaa yleensä 8–13-vuotiaana, joten rippikoulun alkaessa suurimmalla osalla murrosikä on jo alkanut. Murrosiässä nuoria alkaa kiinnostaa seksi sekä seksuaalisuus ja kehon muutokset saattavat saada nuoren pohtimaan sukupuoltaan. Keskustelut nuorten välillä alkavat sisältää aina enemmän ihasuksia ja puhetta myös seksistä. Pohtivalle nuorelle on hyvä antaa ohjausta seksuaalisuuteen ja sukupuoleen liittyvissä asioissa. Tällä hetkellä käytössä olevasta rippikoulusuunnitelmasta löytyy maininta nuoren oikeudesta tulla esimerkiksi kohdatuksi ja kunnioitetuksi juuri omana itsenään (RKS 2017, 22).

Rippikoulun oppimissisältöihin kuuluu seksuaalisuus ja sukupuolisuus sekä seurustelu, avioliitto ja perhe (RKS 2017, 45). Nämä ovat pakollisia rippikouluun sisällytettynä, mutta ei ole määritelty miten ja kuinka paljon asiaa pitäisi käsitellä. Kirkkohallituksen vuonna 2018 toteuttamassa valtakunnallisessa rippikoulukyselyssä tuli esille, että sukupuolekseen muu itselleen ilmoittavien tyytyväisyys rippikouluun oli alhaisempi kuin muilla. Esimerkiksi väittämään ”Minun oli hyvä olla rippikoulussa” koko Suomen rippikoululaisista samaa mieltä oli 91 prosenttia, kun taas sukupuolekseen muu ilmoittaneista vastaava prosentti oli vain 70. (Kirkkohallitus 2019a, 22.)

4.1 Rippikoulu työmuotona

Rippikoulu sekä konfirmaatio ajoittuvat noin puolen vuoden pituiselle ajanjaksolle. Rippikoulu käydään yleensä sinä vuonna, kun nuori täyttää 15 vuotta. Rippikoulun laajuus on yhteensä 80 tuntia. Rippikouluun kuuluu teemapäivät, jumalanpalvelus ja nuorisotoiminta, intensiivijakso sekä konfirmaatio. Intensiivijaksolla tarkoitetaan muutamia lähipäiviä sekä leiriä tai päiväleiriä. (EVL. Rippijuhlat. Mikä rippikoulu?) Rippikoulun voi käydä myös aikuisiällä. Aikuisrippikoulun vähimmäistuntimäärä on 20 tuntia. Aikuisrippikoulun voi käydä joko pienryhmässä tai yksityisesti. (Aikuisrippikoulu.fi. Aikuisrippikoulu.)

Rippikoululle on asetettu kuusi eri tavoitetta (kuva 1), joiden tarkoitus on vahvistaa nuorten uskoa Jumalaan sekä opettaa heitä elämään kristittyinä. Lisäksi näiden tavoitteiden kautta rippikoulua tehdään nuorilähtoisemmäksi ja nuoren osallisuutta ja kuulluksi tulemistä vahvistetaan. Rippikoulun toiminta-ajatuksiksi tuodaan lause ”Rippikoulu vahvistaa nuorten uskoa kolmiyhteiseen Jumalaan ja varustaa heitä elämään kristittyinä.”. Kaikkien tavoitteiden on tarkoitus yhdessä saavuttaa tämä toiminta-ajatus. Lisäksi ne tuovat esiin kirkon tahtotilan sekä antavat suuntaviivat koko rippikoululle ja sen yksittäisille työskentelyille. (RKS 2017, 7, 15, 19.)

KUVA 1. Rippikoulun tavoitteet (RKS 2017, 20)

Rippikoulu ei ole vain rippikoulussa olevalle nuorelle merkityksellinen. Usein rippikoulussa ja varsinkin rippileirillä on mukana isosia, jotka ovat jo oman rippileirinsä suorittaneet, mutta erinäisistä syistä haluavat lähteä mukaan rippileirille avustamaan ja tekemään leiristä ikimuistaisen kokemuksen. Myös isostoiminnan

tavoitteena on tukea isosena toimivaa nuorta uskossa sekä vahvistaa häntä kristittyinä (Isoja ihmeitä - Isostoiminnan linjaus 2016, 11). Työntekijän on siis rippikoulun aikana tärkeää huomioida rippikoululaisten lisäksi isokset, koska rippikoulu on heillekin tärkeä kokemus.

Rippikoulun suunnittelussa paikkakunnalla laaditaan oma rippikoulusuunnitelma. Se laaditaan aina kolmeksi vuodeksi sekä sitä arvioidaan vuosittain. Paikallinen rippikoulusuunnitelma on keino saada rippikoulut yhtä laadukkaiksi sekä luoda pohja nuorien tasapuoliseen kohteluun. (RKS 2017, 66.) Rippikoulun suunnittelua ja rakennetta ohjaa rippikoulusuunnitelma. Uusin rippikoulusuunnitelma on astunut voimaan vuonna 2017. Tämän rippikoulusuunnitelman nimi on Suuri Ihme – Rippikoulusuunnitelma 2017. Se on tehty yhteistyössä rippikoululaisten, isosten sekä työntekijöiden kanssa. (EVL. Plus. Seurakuntaelämä. Kasvatus. Rippikoulu. Suuri ihme – rippikoulusuunnitelma.)

4.2 Seksuaalisuus ja sukupuoli rippikoulussa

Psalmi 139:14 ”Minä olen ihme, suuri ihme, ja kiitän sinua siitä.” toistuu sekä isostoiminnan linjauksessa että rippikoulusuunnitelmassa. Kirkon kasvatustyön periaatteina on tuotu esiin yhdenvertaisuus ja ihmisarvo. Sukupuolisuuden ja seksuaalisuuden teemoja tuleekin tarkastella ja käsitellä näiden periaatteiden pohjalta.

- Jokainen ihminen on Jumalan luoma, ainutlaatuinen ja arvokas.
- Ihmisen ei tarvitse olla virheetön ja muista riippumaton, vaan erilaisuus ja keskinäinen tarvitsevuus ovat osa ihmisyyttä.
- Jeesuksen kuolemassa ja ylösnousemuksessa lahjoitetun armon kautta tulemme hyväksytyksi kokonaisuudessaan: henkenä, sieluna ja ruumiina.
- Ihmisen arvo ei ole sukupuoleen tai seksuaalisuuteen sidottua tai niistä riippuvaa, vaan se elää meissä kaikissa tasapuolisesti.

(EVL. Plus. Seurakuntaelämä. Kasvatus. Mitä kasvatus on. Sukupuoli ja seksuaalisuus)

Sukupuolisuuden ja seksuaalisuuden teemojen käsittelyssä sekä nuoria kohdattaessa tulee ottaa huomioon kehitystaso ja yksilölliset erot. Sukupuolisensitiivisesti toimittaessa ei suljeta nuoren mahdollisuutta ilmaista omaa sukupuolisuuttaan pois, vaan turvataan nuorelle ympäristö, jossa hän voi tämän ilmaista halutesaan vapaasti. Lisäksi nuoren kanssa voidaan pohtia hänelle parasta ratkaisua. Aina ei tiedetä, kuuluuko joku nuorista sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöön. Tällöin sukupuolisensitiivinen toiminta on myös tärkeää, koska nuori voi pohtia omaa sukupuoltaan tai seksuaalisuuttaan tai ei jostain syystä halua tuoda asiaa esiin. Tällä voidaan antaa nuorille mahdollisuus ilmaista itseään sillä tavalla kuin kukin haluaa. (EVL. Plus. Seurakuntaelämä. Kasvatus. Mitä kasvatus on. Sukupuoli ja seksuaalisuus.)

Rippikoulusuunnitelmassa (2017, 30) sekä Isostoiminnan linjauksessa (2016, 21–22) on tuotu esiin seksuaalisuus sekä sukupuolisensitiivisyys. Rippikoulun tulee olla turvallinen nuorille kaikilla tasoilla esimerkiksi fyysisellä, henkisellä, hengellisellä ja seksuaalisella tasolla. Seksuaalinen turvallisuus tarkoittaa erityisesti fyysistä seksuaalista turvallisuutta, mutta myös henkistä puolta. On tärkeää tiedostaa esimerkiksi, miten seksuaalisuudesta vitsaillaan. Homottelu sekä muut leimaavat kutsumistavat voivat joskus satuttaa toista ihmistä hyvinkin vahvasti. Vahingossa lausutut sanat voivat satuttaa nuorta hyvinkin syvästi. Seksuaalinen turvallisuus pitää taata sekä nuorten välisissä kohtaamisissa sekä nuoren ja työntekijän välisissä tilanteissa. Työntekijän suhde rippikoulun aikana nuoreen on valtasuhde. Työntekijä on vallankäyttäjä ja tätä valtaa ei saa käyttää väärin. Vihjailu, flirttailu tai sukupuoleen liittyvät asiattomat kommentit eivät ole työntekijältä sallittuja ja tähän tulee puuttua. Nuorten välillä tapahtuvaan häirintään työntekijöiden on puututtava ja tälle on luotava rajat työntekijöiden toimesta. Häirinnän kokemuksessa pitää huomioida uhrin kokemus asiasta. (Kirkkohallitus 2019b, 50.) Muille normaalilta vaikuttava kokemus voi olla uhrille häirintää ja tästä kokemuksesta onkin hyvä keskustella tilanteessa olleiden nuorten kanssa.

Isostoiminnan linjaus (2016, 21–22) sekä Rippikoulusuunnitelma (2017, 30) tuovat esiin hyvin vahvasti riittävän ymmärryksen sukupuolisensitiivisyyden tärkeydestä, kun tavoitteena on turvallinen rippikoulu. On tärkeää huomata, että sukupuolen kokemus on jokaisella erilainen ja luokittelu voi vaikuttaa nuoren kasvuun

ja itsetuntoon hyvinkin vahvasti. Rippikoulun turvallisuudessa pitää huomioida esimerkiksi turvallinen kosketus. Rippikoulussa ja seurakunnan toiminnassa on usein erilaisia leikkejä ja tilanteita, joissa nuoret koskevat toisiaan. Tämän tulee tapahtua nuoren omilla ehdoilla. Kieltäytyminen on oltava sallittua ja nuorille on tärkeää myös kertoa se. (EVL. Plus. Seurakuntaelämä. Kasvatus. Seksuaalisuuden ja sukupuolisuuden teemat kirkon kasvatuksessa.)

Karoliina Pehkonen (2017, 30–31) esittää opinnäytetyössään, että Vantaan seurakuntayhtymään kuuluvien seurakuntien rippikoulutyössä käsitellään seksuaalisuutta ja sukupuolta hyvin vaihtelevin laajuuksin. Kokemus haastatteluissa oli, että seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä ei oteta asioiden käsittelyssä huomioon.

Kokkonen (2018, 116–117) toteaa, että kirkon virallisissa linjauksissa sekä seurakuntien toiminnassa huomio kiinnittyy enemmän seksuaalisuuden kuin sukupuolen kysymyksiin, koska nuoria usein alkaa murrosiässä kiinnostamaan enenevässä määrin seksuaalisuus ja intiimiys. Kuitenkin keho on nähty kristinuskossa pyhänä, mutta tästä puhuminen on jäänyt vain pinnalliseksi. Olisi tärkeämpää puhua sukupuolesta, ihmiskehosta ja näihin liittyvistä kysymyksistä, kuten hyväksynnästä.

Jarmo Kokkonen (2016, 185) tuo tutkimuksessaan esiin, kuinka rippikoulussa esimerkiksi ruokalaulussa käytetään hyvin usein sukupuolijakoa. Tässä tilanteessa nähdään usein sukupuolijako helpoksi ja luontevaksi vaihtoehdoksi jaolle, vaikka muitakin mahdollisuuksia olisi. Tämän opinnäytetyön teeman osalta kuitenkin tulee mieleen kysymys muiden kuin periteiseen mies-nais-jaotteluun itsensä tuntevien kuulumisesta. Vaikka muut tavat olisivat haastavampia, voitaisiinko niillä kuitenkin välttää joidenkin rippikoulussa mukana olevien henkilöiden ulkopuoliseksi kuuluvuutta.

4.3 Rippikoulun kehittävä arviointi

Rippikoulua kehitetään arvioimalla sitä jokaisen rippikoulun aikana ja jälkeen. Rippikoulua arvioidaan paikallisen tason lisäksi valtakunnallisella tasolla rippikoulukyselyn avulla. Rippikoulua on jo sen aikana hyvä tarkastella ja arvioida, jotta pystyttäisiin mahdollistamaan vielä parempi kokemus nuorille. Arviointiin on hyvä ottaa rippikoululaiset mukaan ja tällä lisätä osallisuutta sekä vuorovaikutusta. (RKS 2017, 67–70.)

Rippikoulua arvioidaan monella tavalla sekä muodollisesti että epämuodollisesti. Muodolliseen arviointiin kuuluvat erilaiset kyselyt kuten rippikoulun itsearviointikysely, rippikoulupäiväkirjat ja toimintakertomus. Epämuodolliseen kuuluu esimerkiksi keskustelut nuorten kanssa rippikoulun aikana. Yksi yleisimpiä näistä on iltapalaverit isosten ja ohjaajien kesken päivän kuulumisista ja tunnelmista. Arviointia tehdessä on tärkeää, että arviointi ei jää pelkästään työntekijöiden työksi vaan siihen otetaan mukaan rippikoululaiset, isokset, nuorten vanhemmat ja mahdollisesti myös leirikeskukseen työntekijät. Tällöin saadaan kattavampi kokonaiskuva rippikoulusta. Rippikoulua tulisi arvioida jatkuvasti. Päivittäiset keskustelut rippikoululaisten kanssa heidän kokemuksistaan on hyvä ottaa huomioon, ja parantaa mahdollisia ilmenneitä kehityskohtia. Tämä antaa nuorille mahdollisuuden myös osallistua ja vaikuttaa omaan kokemukseensa rippikoulusta. (Porkka & Huomo.)

Valtakunnallinen rippikoulukysely on muodoltaan itsearviointikysely, johon sekä rippikoululaiset että isokset vastaavat rippikoulun päätyttyä. Vastauksilla saa yhden tavan arvioida ja kehittää rippikoulua sekä paikallisesti että valtakunnallisesti. (EVL. Plus. Rippikoulu. Rippikoulujen itsearviointi.) Rippikoululaisten itsearviointikyselyn kysymykset voidaan ryhmitellä rippikoulun tavoitteiden mukaan.

5 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä on tutkittu jo suhteellisen paljon. Tutkimuskohteena se on vielä aika uusi, mutta lisää tietoa tulee koko ajan. Tämä johtuu siitä, että aiemmin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt olivat syrjityssä asemassa, ja tähän halutaan muutosta.

Menetelmänä opinnäytetyössä käytän kvantitatiivista tutkimusta. Kirkkohallitus toteuttaa vuosittain valtakunnallisen rippikoulukyselyn. Käytän opinnäytetyössä kyselyn monia kysymyksiä (Liite 1). Muotoilin tähän yhteistyökumppanin kanssa yhden kysymyspatteriston (3 kysymystä) seksuaalisuudesta ja sukupuolisuudesta (Liite 2). Lisätyt kysymykset olivat seuraavat:

- sukupuoleen liittyvät kysymykset (kysymys poikana, tyttönä tai muunsukupuolisena olemisesta) olivat esillä rippikoulun aikana monipuolisesti
- rippikoulu-aika on vahvistanut näkemystäni sukupuolisuudestani
- pystyin ilmaisemaan avoimesti ajatukseni sukupuolisuudesta ja seksuaalisuudesta

Kyselyyn on sähköisesti vastannut rippikoululaisia, isosia, työntekijöitä ja vapaaehtoisia. Kyselyn tulokset on saatu syyskuussa 2019. Tulokset analysoidaan SPSS-ohjelmistolla. Kyselyyn vastasi 12497 rippikoululaista koko maasta.

5.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuksen tavoite

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten rippikoulussa olleet nuoret kokivat sukupuolisuutta ja seksuaalisuutta huomioitavan rippikoulun aikana sekä miten eri sukupuolet kokevat hyvinvoinnin rippikoulussa. Opinnäytetyössä lisättiin rippikoulujen itsearviointilomakkeeseen kolme kysymystä sukupuolisuudesta ja seksuaalisuudesta (liite 2). Tällä on tarkoitus selvittää, miten nuoret kokevat seksuaalisuudesta ja sukupuolisuudesta puhuttavan rippikoulussa sekä kuinka avoi-

mesti he pystyvät ilmaisemaan omat ajatuksensa aiheesta. Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää rippikoulun kehittämisessä seksuaalisuuden sekä sukupuolisuuden aiheiden parempana huomioimisena rippikoulussa. Lisäksi seurakuntien on mahdollista pyytää ryhmäkohtaiset tulokset omista rippikouluistaan (EVL. Plus. Rippikoulu. Rippikoulujen itsearviointi). Tällöin seurakunnat saavat palautetta omien rippikoulujensa toimivuudesta tämän aiheen osalta ja voivat kehittää omia rippikoulujaan tulosten avulla.

TUTKIMUSKYSYMYKSET

Miten rippikoululaiset kokivat seksuaalisuuden ja sukupuolisuuden olevan esillä rippikoulun aikana?

Miten koettu sukupuoli vaikuttaa kokemukseen rippikoulusta?

5.2 Kvantitatiivinen tutkimus

Kvantitatiivisella eli määrällisellä tutkimuksella selvitetään lukumääriä sekä prosentiosuuksia haluttuihin kysymyksiin. Kvantitatiivinen tutkimus edellyttää tarpeeksi suurta vastaajamäärää. Tutkimuksessa käytetään usein hyvin strukturoitua kyselyä. (Heikkilä 2014a.)

Kvantitatiivinen tutkimus aiheesta on mahdollinen, koska tutkimustietoa on aiemmaltaan jo kertynyt. Lisäksi esimerkiksi kvalitatiivisella tutkimuksella otanta jäisi hyvin suppeaksi ja käsittelisi todennäköisesti vain pientä aluetta. Kvalitatiivisella kyselyllä olisi myös haastavaa saavuttaa haluttu kohderyhmä.

Valtakunnallinen rippikoulukysely on kvantitatiivinen tutkimus, joka on kohdistettu rippikoulun käyville rippikoululaisille ja isosille. Kvantitatiivisella tutkimuksella voi saada kattavan kuvan rippikoululaisten ja isosten kokemuksista. Rippikoululaisia kyselyyn vastasi vuonna 2019 12 497. Kysely toteutetaan internet-kyselynä valmiilla lomakkeella.

5.3 Prosessin kuvaus

Rippikoulun kannalta keskeisintä aikaa on kesä ja pääasiallinen vastaajaryhmä on kesällä 2019. Kysymykset on tehty yhteistyössä KKP:n työntekijän kanssa. Teoriaa on kirjoitettu sekä ennen että jälkeen kysymysten luomisen ja kysymyksissä on otettu huomioon teoriaa sekä huomioita edellisiltä vuosilta aiheeseen liittyen. Aikaisemmin oli huomattu, että joidenkin ryhmien hyvinvointi rippikouluissa on huonompi kuin toisten. Kyselyn tulokset valmistuivat syksyllä 2019. Loppuvuoden 2019 sekä vuoden 2020 kirjoitin teoriaa. Kyselyaineiston käsittelyn aloitin alkuvuodesta 2021 SPSS-ohjelmistolla.

Rippikoulun itsearviointikyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Kyselyyn vastataan rippikoulun lopussa, usein joko leirijakson viimeisenä päivänä tai konfirmaatioharjoitusten yhteydessä. Kyselyyn vastataan esimerkiksi mobiililaitteella. Linkki kyselyyn on kaikille sama. Kysely on nimetön, mutta tiedot kuten seurakunta ja rippikoulu kysytään. Nämä asiat kysytään rippikoulun valtakunnallisen sekä paikallisen kehittämisen vuoksi. (EVL. Plus. Seurakuntaelämä. Kasvatus. Rippikoulu. Rippikoulujen itsearviointi.)

5.4 Analyysimenetelmät

Pääasiallinen analyysimenetelmä on ristiintaulukointi. Tämä antaa mahdollisuuden verrata eri joukkojen vastauksia toisiinsa, esimerkiksi alueen tai sukupuolen mukaan. Oleellista tätä tehdessä on myös huomioida erojen merkitsevyydet tilastollisella testillä tehtynä. Tällöin kirjoittajan mahdollisuus löytää eroja vain oman subjektiivisen tulkinnan kautta pienenee. (Kananen 2011, 88.) Itsearviointilomakkeessa kysymyksiin vastattiin asteikolla 1–7 (1= täysin eri mieltä, 7=täysin samaa mieltä). Mieliopidekysymyksissä voidaan muodostaa painotettu keskiarvo, jolloin saadaan yksi arvo kuvaamaan koko vastaajajoukon mielipidettä asiaan. Kuitenkin painotetussa keskiarvossa on ongelmana molempien ääripäiden vastausten katoaminen. Tällöin on tärkeää huomioida hajonta, joka osoittaa vastausten keskimääräisen poikkeavuuden keskiarvosta. (Kananen 2011, 96, 100.)

Tässä opinnäytetyössä käytän paljon jakaumia vastausasteikolla. Tämä osoittaa vastausten jakautumista eri vastausvaihtoehtojen välille. Asteikon 1–7 jaan joissain analyyseissa kolmeen eri luokkaan: eri mieltä (vastaukset 1–3), en osaa sanoa (vastausvaihtoehto 4) ja samaa mieltä (vastaukset 5–7). Joissakin kohdissa tarkastelen myös ääripään vastauksia (vastausvaihtoehdot 1 ja 7), jos ne ovat selvästi korostuneita muista vastauksista. Käytän myös ristiintaulukointia nähdäkseni, onko kaksi väittämää toisiinsa liittyvät ja miten moni vastaa kumpaankin kysymykseen samalla tavalla.

5.5 Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti

Validiteetilla tarkoitetaan tutkimuksen pätevyyttä eli mittaako tutkimus sitä, mitä on tarkoitus tutkia. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa kysymysten tulee olla selkeitä ja ne eivät saa olla monitulkintaisia. (Heikkilä 2008, 29–30.) Validiteettia voi nostaa esimerkiksi kyselyn testaamisella, mitä ei kyseisen tutkimuksen kohdalla ehditty tekemään. Kysymyksiä on ollut luomassa useampi ihminen, jolloin kysymykset eivät ole vain yhden ihmisen ajatuksia sekä mielipiteitä.

Reliabiliteetti tutkimuksessa on otantamäärän kannalta hyvä. Vastajia oli 12497 rippikoululaista koko maasta, jolloin vastausten jääminen sattumanvaraisiksi pitäisi olla vähäinen. Otettaessa muuttujaksi sukupuolekseen muu ilmoittaneet tai ne, jotka eivät ole halunneet kertoa sukupuoltaan, otos pienenee tällä hetkellä tuntemattoman määrän ja vastaukset saattavat olla sattumanvaraisempia. Tutkimusta toistaessa on oletettavaa vastausten pysyvän hyvin samankaltaisina kuitenkin huomioon ottaen vuosittaisen vaihtelun. Tilanteen kehittyessä paremmaksi, pitäisi sen myös näkyä tuloksissa.

Rippikoulun kävi vuonna 2019 49931 nuorta. Kyselyyn vastasi 12497 rippikoululaista. Noin 25 prosenttia rippikoululaisista siis vastasi kyselyyn. Katoanalyysin avulla voidaan tutkia kadon aiheuttamaa vääristymää (Heikkilä 2014b). Suurin riski vääristymälle tässä opinnäytetyössä on sukupuolien vertaaminen toisiinsa. Sukupuolivähemmistöihin kuuluva nuoria on kyselyyn vastannut vain vähän, ja

on mahdollista, että he edustavat vain pientä näkökulmaa rippikoulusta. Koulu-terveyskysely 2019:n mukaan sukupuolivähemmistöihin kuului 3 prosenttia vastaajista. Koulu-terveyskyselyyn ovat vastanneet perusopetuksen 4. ja 5. sekä 8. ja 9. luokkien oppilaat. Kysely tehtiin lisäksi lukion sekä ammatillista perustutkintoa suorittavien 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. (Jokela ym. 2020,11–12.) Nuoria, jotka vastasivat sukupuolekseen muu rippikoulukyselyssä, oli yksi prosentti vastaajista. Tämä on huomattavasti vähemmän kuin koulu-terveyskyselyssä esiin tullut määrä. Kuitenkin nuoria, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan, oli vastaajista 1,8 prosenttia. Sukupuolekseen muu ilmoittaneiden tulokset ovat hyvin samankaltaisia kuin niiden, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan. Lisäksi he eivät ilmaisseet kysymyksessä olevansa tyttöjä tai poikia. Tämän vuoksi ajattelen ryhmään kuuluvan esimerkiksi nuoria, jotka eivät ole täysin varmoja sukupuolestaan tai pohtivat sukupuoltaan. Tämän pohdinnan kautta sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten osuus on hyvin lähellä koulu-terveyskyselyssä ilmi tullutta osuutta.

Kysymykseen vastaaminen on hyvin erillään kysymysten luonnista, koska tutkimus tehdään netin kautta. Tutkimus ei myöskään riipu tutkijasta kysymysten luomisen jälkeen. Jos kysymyksiä ei selitetä enempää, vastausten pitäisi olla hyvin samantyyppisiä toistettaessa kysely.

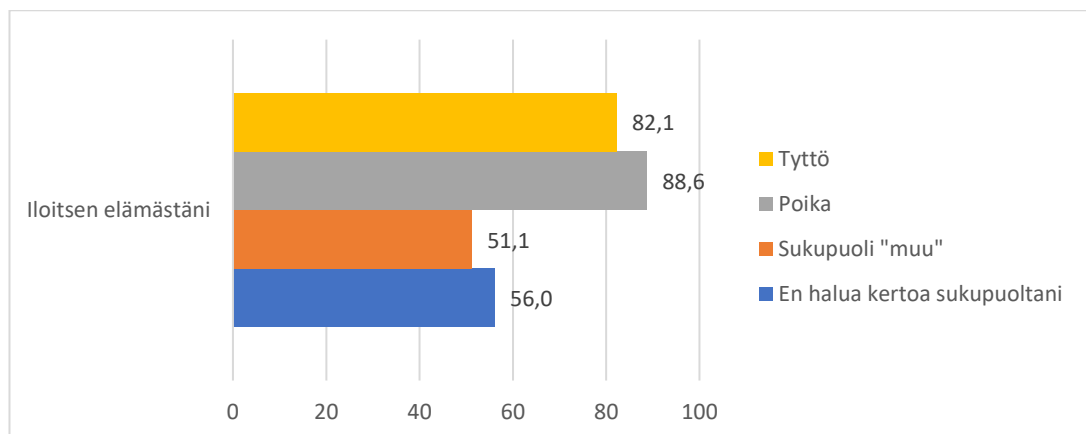
6 TULOKSET

Tutkimustuloksena pyritään selvittämään, kuinka kaikki huomioidaan rippikoulun seksuaalikasvatuksessa. Lisäksi toivottava tulos on nähdä mahdolliset erot seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen ja näihin kuulumattomien välillä. Nuorten kuuleminen ja huomioon ottaminen on hyvin tärkeää, kun opetus on suunnattu heille. Tavoitteena on lisätä tietoisuutta nuorten hyvinvoinnista rippikoulussa sekä mahdollisesti vähentää syrjimyksen kokemuksia.

Tutkimukseen vastasi vuonna 2019 12 497 rippikoululaista, joista 6512 oli tyttöjä, 5629 poikia, 131 sukupuoliin ”muu”-ilmoittavia ja 225 niitä, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan. Kysymyspatteristoon (Liite 1), joka on tämän opinnäytetyön kannalta oleellinen vastasi noin 5900 tyttöä, noin 4970 poikaa, noin 120 sukupuoliin ”muu” ilmoittavaa ja noin 200 niitä, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan. Vastausmäärät näihin kolmeen kysymykseen vaihtelivat hieman kysymysten välillä.

6.1 Hyvinvointi ja sukupuoli

Valtakunnallisessa rippikoulukyselyssä on väittämä ”Iloitsen elämästäni”, joka mittaa yleistä hyvinvointia. Tässä tutkimuksessa tätä käytetään yleisen hyvinvoinnin mittarina. Tytöistä sekä pojista suurin osa (tytöt 82 %, pojat 89 %) iloitsee elämästään ainakin jokseenkin paljon (asteikolla 1–7 arvot 5, 6 tai 7) (kuvio 1). Sukupuolekseen ”muu” ilmoittaneista ja niistä, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan vain hieman yli puolet iloitsee elämästään (sukupuoli muu 51 % ja en halua kertoa 56 %). Rippikoululaiset, jotka eivät identifioi itseään tytöksi tai pojaksi, iloitsevat elämästään siis huomattavasti vähemmän kuin muut.

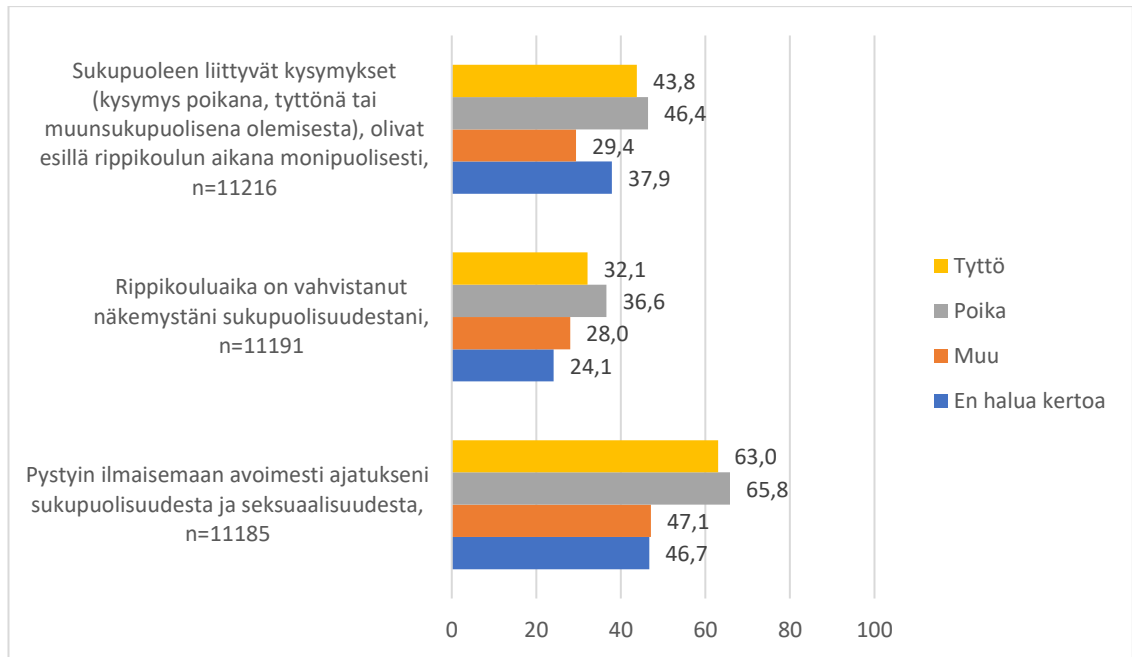
KUVIO 1. Rippikoululaiset, jotka iloitsevat elämästään. Vastausvaihtoehdot 5–7 (%). n=12497

Sukupuolikokemus vaikutti myös siihen, miten koettiin rippikoulun aikainen sukupuoliin liittyvä opetus ja toiminta (kuvio 2). Tätä asiaa mitattiin väittämällä ”Sukupuoleen liittyvät kysymykset (kysymys poikana, tyttönä tai muunsukupuolisena

olemisesta), olivat esillä rippikoulun aikana monipuolisesti.”. Kun tytöistä ja pojista melkein puolet (tytöt 44 %, pojat 46 %) vastasivat väitteeseen myönteisesti, rippikoululaisista, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan, oli samaa mieltä runsas kolmannes (38 %) ja sukupuolekseen ”muu” ilmoittaneista vain vajaa kolmannes (29 %). Väitteeseen eri mieltä olevien osuus on myös hyvin vaihteleva. Tytöistä kolmannes (33 %), pojista neljännes (28 %), sukupuolekseen ”muu” ilmoittaneista ja niistä, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan, melkein puolet (49 %) olivat väittämän kanssa eri mieltä. Kokemuksen erilaisuus näkyi erityisesti ääri vastauksissa (kokemus 1 vaihtoehtoista 1–7). Tytöistä ja pojista täysin eri mieltä oli noin kymmenesosa (11 %) kun taas sukupuolekseen ”muu” ilmoittaneista näin vastasi runsas neljännes (28 %) ja niistä, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan vajaa neljännes (23 %). Tästä huomataan, että tytöt ja pojat kokevat rippikoulussa puhuttavan monipuolisemmin sukupuoleen liittyvistä kysymyksistä kuin sukupuolekseen ”muu” ilmoittaneet ja ne, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan.

Myös väittämän ”Pystyin ilmaisemaan avoimesti ajatukseni sukupuolisuudesta ja seksuaalisuudesta” vastaukset poikkesivat merkittävästi sukupuolen mukaan. Tytöistä ja pojista samaa mieltä oli noin kaksi kolmesta (tytöt 63 %, pojat 66 %), muista ja niistä, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan, noin puolet (47 %). Sama ero on nähtävissä myös niiden vastausten joukossa, jotka eivät ole samaa mieltä. Kuitenkin tarkastellessa täysin eri mieltä olevia vastauksia (kokemus 1 vaihtoehtoista 1–7) on ero merkittävä. Tytöistä ja pojista alle kymmenesosa oli täysin eri mieltä (8 %). Vastaavasti Sukupuolekseen ”muu” ilmoittaneista sekä niistä, jotka eivät halua kertoa noin neljännes (sukupuoli ”muu” 24 %, en halua kertoa sukupuoltani 26 %) oli täysin eri mieltä.

Noin puolet (45–63 %) rippikoululaisista ei kokenut rippikoulun vahvistaneen näkemystään sukupuolisuudestaan. Vastaavasti noin kolmasosa koki rippikoulun vahvistaneen näkemystä sukupuolisuudestaan. Eroja sukupuolien välillä on kuitenkin. Tytöistä ja pojista noin kolmasosa (tytöt 35 %, pojat 33 %) ei kokenut rippikoulun vahvistavan näkemystään sukupuolestaan ollenkaan, kun taas sukupuolekseen ”muu”-ilmoittaneista sekä niistä, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan, näin koki vajaa puolet (sukupuoli ”muu” 41 %, en halua kertoa sukupuoltani 46 %).

KUVIO 2. Rippikoululaisten vastaukset seksuaalisuutta ja sukupuolisuuutta koskeviin kysymyksiin. Vastausvaihtoehdot 5–7 (%)

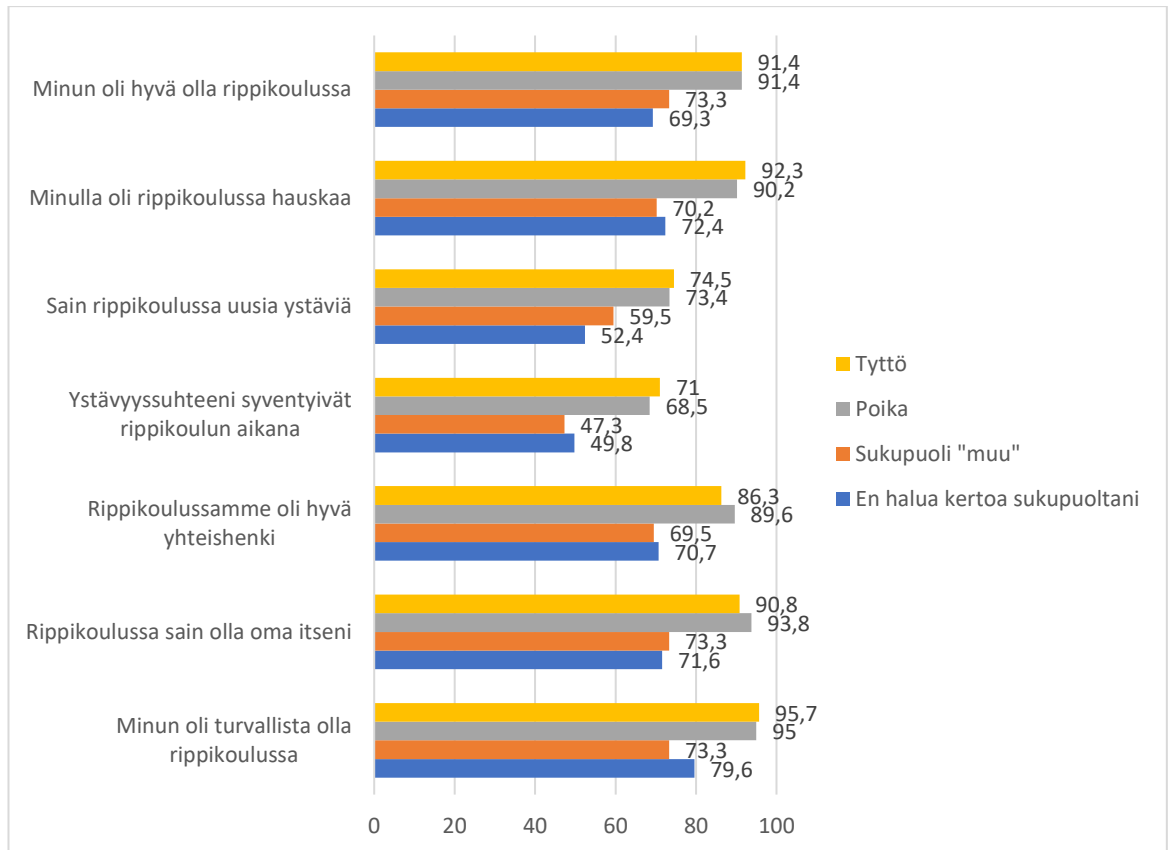
Yleinen hyvinvointi näyttää vaikuttavan siihen, pystyykö avoimesti ilmaisemaan ajatuksena sukupuolisuudesta ja seksuaalisuudesta sukupuolekseen muu ilmoittaneilla ja niillä, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan. Heistä noin kuudesosa (sukupuoli ”muu” 16 %, ei halua kertoa sukupuolta 15 %) vastasi olevansa eri mieltä molempiin väittämiin, kun taas tytöillä ja pojilla vastaava luku oli vain muutamain prosentin (tytöt 4 %, pojat 2 %).

6.2 Rippikoulun tavoitteet ja sukupuoli

Hyvinvointia rippikoulussa käsitellään tavoitteessa ”Nuoret kokevat yhteyttä, turvallisuutta, pyhyttä ja iloa”. Tähän tavoitteeseen voi määritellä rippikoulukyselystä seitsemän väittämää. Tarkastellessa vastauksia näihin väittämiin huomataan, että tytöiksi tai pojiksi itsensä ilmoittaneet kokivat paljon enemmän positiivisia kokemuksia kuin sukupuolekseen ”muu” ilmoittaneet tai ne, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan (Kuvio 3). Kysymykseen ”Minun oli hyvä olla rippikoulussa” pojista ja tytöistä myönteisesti (vastausvaihtoehdot 5–7) vastasi yhdeksän kymmenestä (91 %). Sukupuolekseen ”muu” ilmoittaneista noin kolme neljästä (73

%) ja niistä, jotka eivät halunneet kertoa sukupuoltaan, hieman yli kaksi kolmasosaa (69 %) vastasi samoin. Vaikka suurimmalla osalla rippikoululaisista on hyvä olla rippikoulussa, kuitenkin on nuoria, joiden kokemus rippikoulusta ei ole hyvä. Erityisesti muut kuin tytöksi tai pojaksi itsensä identifioivat kokivat useammin rippikoulun negatiivisesti. Myönteiset kokemukset myös kysymykseen ”Minulla oli hauskaa rippikoulussa” olivat pitkälti samanlaiset kuin hyvään oloon rippikoulussa. Myös tässä nähdään, että myönteiset kokemukset ovat huomattavasti yleisempiä tyttöjen ja poikien keskuudessa kuin muiden, kuin näiksi itsensä identifioivien.

Saman eron voi huomata myös vastauksissa, siihen onko rippikoululainen voinut olla oma itsensä rippikoulun aikana. Suurin osa rippikoululaisista on saanut olla oma itsensä, mutta negatiivisia kokemuksia on ollut enemmän muiden kuin niiden joukossa, jotka identifioivat itsensä tytöksi tai pojaksi. Rippikoulun tavoitteissa mainitaan yhtenä osa-alueena rippikoulun turvallisuus. Sekä rippikoululaisten mahdollisuus olla oma itsensä että suoraan tietenkin kysymys turvallisuudesta koskevat tätä osa-aluetta. Suurin osa niistä, jotka ovat vastanneet myönteisesti (vastausvaihtoehdot 5–7) kysymykseen turvallisuudesta ovat myös kokeneet saaneensa olla oma itsensä rippikoulun aikana (tytöt 96 %, pojat 95 %, sukupuoli ”muu” 63 %, ei halua kertoa sukupuolta 67 %). Sukupuolekseen ”muu” ilmoittaneista ja niistä, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan, hieman alle kymmenesosa (sukupuoli ”muu” 6 %, ei halua kertoa sukupuolta 7 %) ei koe ollenkaan (vastausvaihtoehto 1) oloaan turvalliseksi rippikoulussa eivätkä koe saavansa olla oma itsensä. Tyttöillä ja pojilla vastaava määrä on alle prosentin.

KUVIO 3. Rippikoululaisten hyvinvointi rippikoulussa. Vastausvaihtoehdot 5–7 (%). n=12497

6.3 Uskon merkitys ja halu kuulua kirkkoon

Yksi rippikoulun tavoitteista on rohkaista nuoria kuulumaan kirkkoon (kuvio 4). Kuitenkin vain noin puolet (57 %) rippikoululaisista haluavat kuulua kirkkoon itsearviointikyselyn mukaan. Melkein viidesosa (19 %) vastasi ei osaa sanoa tai en tiedä (vastausvaihtoehto 4). Erot sukupuolten välillä ovat myös suuret. Tytöistä sekä pojista yli puolet (tytöt 63 %, pojat 52 %) halusivat kuulua kirkkoon. Sukupuoleltaan ”muista” vain kolmannes (32 %) ja niistä, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan, vajaa puolet (40 %) halusivat kuulua kirkkoon. Vastauksissa korostuu väittämään myös vahvasti täysin eri mieltä olevat mielipiteet (vastausvaihtoehto 1). Erityisesti tämä korostuu muiden kuin tytöiksi tai pojiksi itsensä identifioivien joukossa. Tytöistä ei halua ollenkaan kuulua kirkkoon kuusi prosenttia ja pojista 10 prosenttia. Vastaavasti sukupuolekseen ”muu” ilmoittaneista sekä

niistä, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan, reilu viidesosa ei halua kuulua kirkkoon (sukupuoli "muu" 24 %, ei halua kertoa sukupuolta 22 %).

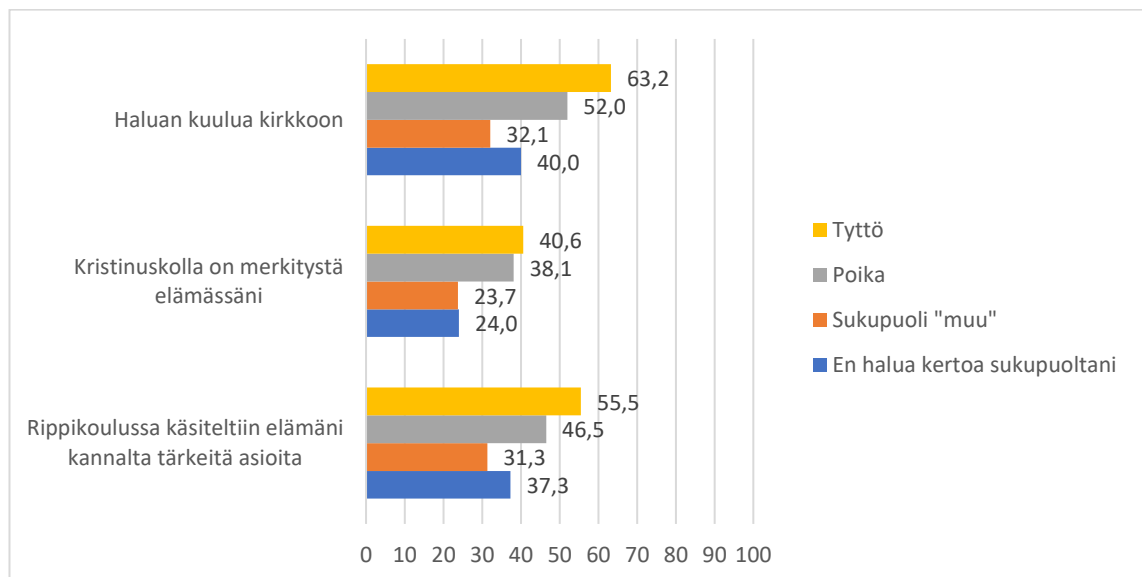
Ristiintaulukoidessa kysymykset "Minun oli hyvä olla rippikoulussa" ja "Haluan kuulua kirkkoon" huomataan, että niiden joukossa, joilla oli hyvä olla rippikoulussa, tytöistä ja pojista yli puolet (tytöt 60 %, pojat 50 %) halusi myös kuulua kirkkoon. Sukupuolekseen "muu" ilmoittaneiden välillä samaa mieltä molempiin väittämiin oli vajaa kolmannes (29 %), mutta niistä, joilla oli hyvä olla rippikoulussa, myös reilu neljännes (28 %) ei halua kuulua kirkkoon. Niiden, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan, joukossa vastaukset ovat vastaavia kuin sukupuoleltaan "muiden" joukossa.

Kirkkoon haluaa kuulua vajaa kolmannes (32 %) niistä, joilla oli hyvä olla rippikoulussa ja kirkkoon ei halua kuulua hieman yli viidennes (22 %) niistä, joilla oli hyvä olla rippikoulussa. Niiden joukossa, joilla ei ollut hyvä olo rippikoulussa, halu kuulua kirkkoon on paljon pienempi muiden kuin tytöiksi tai pojiksi itsensä identifioivien joukossa. Näistä ryhmistä noin kuudesosalla (sukupuoli "muu" 17 %, ei halua kertoa sukupuolta 16 %) ei ollut hyvä olla rippikoulussa. Tästä kuudesosasta suurin osa (sukupuoli "muu" 13 %, ei halua kertoa sukupuolta 10 %) ei halua kuulua kirkkoon. Rippikoulukokemus voi siis vaikuttaa kirkkoon jäämiseen. Tutkimus ei kerro, onko näiden henkilöiden ajatukset kirkkoon jäämisestä olleet vastaavat jo ennen rippikoulua ja miten rippikoulu on vaikuttanut tähän mielipiteeseen.

Kristinuskon merkitys nuorten elämässä on myös vaihteleva. Reilusti alle puolet nuorista (tytöt 41 %, pojat 38 %, sukupuoli "muu" 24 %, en halua kertoa sukupuolta 26 %) kokevat, että kristinuskolla on merkitystä heidän elämässään. Tässä on mahdollista huomata, että sukupuolten väliset erot ovat taas huomattavan suuria. Myös kokemus siitä, että rippikoulussa käsiteltiin nuorelle tärkeitä asioita voi vaikuttaa nuoren ajatukseen kristinuskosta ja kirkosta. Tytöistä ja pojista noin puolet (tytöt 55 %, pojat 47 %) kokivat että rippikoulussa käsiteltiin heille merkityksellisiä asioita. Sukupuoleltaan "muista" ja niistä, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan, samoin vastasi noin kolmannes (sukupuoli "muu" 32 %, en halua kertoa sukupuoltani 37 %). Kristinuskon merkitys nuoren elämässä siis on hyvin

vaihtelevaa ja nuorella voi olla kokemus, että rippikoulun aiheet eivät liity mitenkään hänen elämäänsä. Tällöin nämä aiheet, jotka voivat edistää myös nuoren hyvinvointia, eivät sitä tee.

Toisaalta rippikoulun merkitys voi olla hyvinkin suuri, vaikka kristinusko ei tekisi siitä nuorelle merkityksellistä. Kysymyksen ”Rippikoulussa käsiteltiin elämäni kannalta tärkeitä asioita” vastausten keskiarvo oli korkeampi verrattuna kysymyksen ”Kristinuskolla on merkitystä elämässäni” keskiarvoon. Tämä ero on sama kaikilla sukupuoliryhmillä. Halu kuulua kirkkoon on kuitenkin useammalla kuin vain niillä, jotka kokivat rippikoulussa käsiteltävän heille merkityksellisiä asioita. Rippikoulun merkitys ei siis ole nuoren näkökulmasta välttämättä vain kristinuskossa. Nuori voi löytää tärkeyden myös muista rippikoulun puolista, kuten kirkon opetuksista tai nuori voi nähdä rippikoulun paikkana, jossa voi kasvaa ja hiljalleen irtautua vanhemmista.

KUVIO 4. Kristinuskon ja rippikoulun merkityksellisyys nuorelle. Vastausvaihtoehdot 5–7 (%). n=12497

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Sukupuolien jakauma on hyvin tyttö-poika-painotteinen tässä tutkimuksessa. Tämä on toki oletettavaa, koska suurin osa ihmisistä identifioituu biologisen sukupuolensa mukaan. Tutkimuksessa tyttöjä ja poikia oli yhteensä 97,2 prosenttia kaikista rippikoululaisista. Sukupuoleltaan ”muita” oli yksi prosentti ja niitä, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan, oli 1,8 prosenttia. Määriä katsellen olisi nähtävästi helpompaa mennä oletuksella tytöistä ja pojista, mutta kaikki eivät näihin kahteen luokkaan kuulu. Tämän tutkimuksen tuloksina nähdään, että muiden kuin tytöiksi tai pojiksi itsensä identifioivien kokemus rippikoulusta on huomattavasti huonompi. Voi olla myös mahdollista, että joku sukupuoltaan pohtiva vastaa sukupuolekseen biologisen sukupuolensa, vaikka koettu sukupuoli olisikin jotain muuta.

Sukupuolineutraalius on ollut hyvin kohuttu sana viime vuosina. Se on nähty täysin sukupuolien hävittämisenä ja kaikkien laittamisena samalle viivalle samanlaisina. Biologinen sukupuoli muokkaa kehojamme hyvinkin paljon. Kuitenkaan kaksijakoisuuskään ei ole oikea ratkaisu. On ihmisiä, jotka eivät koe olevansa biologista sukupuoltaan, ja intersukupuolisia, joiden sukupuoli on juridisesti täytynyt määrittää mieheksi tai naiseksi. Sukupuolisensitiivisyys ottaakin huomioon erilaiset sukupuolen kokemukset, mutta tarkoituksena ei kuitenkaan ole häivyttää sukupuolia täysin. On tärkeää mahdollistaa nuorille turvallinen ympäristö, jossa he voivat olla omia itsejään.

7.1 Rippikoulun vaikutuksen pohdinta

Rippikoulussa nuoren kokemukset ja hyvinvointi koostuvat monesta eri asiasta. Pääasiallisesti kokemus rippikoulusta on hyvä ja suurimmalla osalla on hauskaa ja turvallista. Kuitenkin huomio pitäisikin olla niissä, joiden kokemus ei ole niin hyvä. Tässä erot ovat sukupuolten välillä huomattavan isot. Tyttöjen ja poikien kokemukset ovat hyvin samanlaiset, mutta sukupuoleltaan ”muut” ja ne, jotka ei-

vät halua kertoa sukupuoltaan, kokevat rippikoulun huomattavasti negatiivisemmin. Rippikoulua suunnitellessa ja kehittäessä pitäisikin miettiä, miten voisi ottaa huomioon heikommassa asemassa olevat nuoret, jotka saattavat jäädä helpommin joukosta syrjään ja voida pahoin. Näiden nuorten pahoinvointi saattaa johtua myös rippikoulun ulkopuolisista asioista ja niihin on rippikoulun aikana vaikea puuttua. Kuitenkin pyrkimys pitäisi olla saada jokaiselle mahdollisuus turvalliseen ja hauskaan rippikouluun.

Rippikoulun aika on nuorille usein hyvin herkkää ja muutoksentäyteistä aikaa. Murrosiän myötä keho muuttuu ja myös ajatukset omasta itsestä saattavat muuttua. Rippikoululla on mahdollisuus tukea tätä kehitystä ja nuoren oman identiteetin muodostumista. Kuitenkin niillä, jotka pohtivat sukupuoltaan, on kokemus, että he eivät voi puhua kovinkaan avoimesti sukupuolisuudesta ja seksuaalisuudesta rippikoulussa (kuvio 2). Rippikoulun työntekijöiden käsitykset ja perehtyneisyys sukupuolen ja seksuaalisuuden monimuotoisuuteen voi vaikuttaa suurenaikin osana nuoren tukemisessa.

Mahdollisuus olla oma itsensä ja ilmaista omat ajatuksensa sukupuolisuudesta ja seksuaalisuudesta on huomattavasti matalampi sukupuoleltaan ”muilla” ja niillä, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan. Jälkimmäisen väittämän asettelu ei toki kerro, pystyivätkö he ilmaisemaan oman sukupuolensa tai seksuaalisuutensa vai ovatko he joutuneet piilottelemaan näitä vain jonkinlaisen pelon vuoksi. Jos työntekijöillä ei ole etukäteistietoa henkilön sukupuolesta, voi olla helppoa ja mukavaa toimia tyttö-poika-jaottelun mukaan. Onkin tärkeää miettiä, miten ottaa rippikoululaiset vastaan jo heti rippikoulun alussa ensimmäisillä tapaamiskerroilla. Jo näiden, usein vain muutaman tunnin pituisten, tapaamisten aikana antaa nuorelle kuvan, miten häneen suhtaudutaan ja kuinka paljon hän voi kertoa itsestään. Rippikoulussa nuorella saattaa myös olla hänelle tuttuja nuoria, esimerkiksi samasta koulusta tulleita. Rippikouluun haetaan myös usein kavereiden kanssa. Tämä asettaa rippikoulussa olevalle nuorelle jo paineita. Rippikoulun työntekijöillä onkin tärkeä rooli olla avaamassa näitä kaveriporukoita ja mahdollistaa nuorten tutustumisen toisiinsa ja mahdollisuus saada uusia ystäviä. Jokainen nuori sukupuoleen katsomatta on yksilö ja heidät tulisikin kohdata yksilöinä. Rippikoulussa tämä on toisinaan haastavaa, koska nuoria on monta ja aikaa lopputilanteessa hyvin

vähän. Kuitenkin nuorten hyvinvoinnille tämä kohtaaminen voi olla hyvinkin merkittävä.

Kyselyyn vastanneista rippikoululaisista puolet haluaa kuulua kirkkoon. Kokeemukset rippikoulussa tuloksia katsottaessa vaikuttaisi merkitsevän jonkin verran nuoren haluun jäädä kirkkoon. Monet nuorista myös kokevat, että rippikoulussa ei käsitellä heille merkittäviä asioita. Riippuu hyvin paljon eri seurakunnista ja rippikouluista kuinka paljon nuoret otetaan mukaan rippikoulun suunnitteluun. Rippikoululla on selkeästi määritellyt aihepiirit, joita tulee rippikoulun aikana käsitellä, mutta tapa näiden käsittelyyn riippuu usein seurakunnasta tai leiristä. Esimerkiksi aiheet ystävyys ja ihmissuhteet, elämän arvot ja valinnat, seksuaalisuus ja sukupuolisuus sekä diakonia ja lähimmäisenrakkaus voivat liittyä nuoren elämään hyvinkin vahvasti (RKS 2017, 44–45). Näiden aiheiden kautta voidaan käsitellä myös nuoren hyvinvointiin liittyviä asioita ja löytää nuoren elämää koskettavia yhteyskohtia. Jotta näitä yhteyskohtia voidaan löytää, on nuoret tärkeää ottaa mukaan rippikoulun suunnitteluun ja toteutukseen. Porkka ja Tervo-Niemelä (2021) tuovat esiin artikkelissaan, että osallisuuden tunne rippikoulussa on sidoksissa nuoren hyvinvointiin selkeästi. Nuoren mahdollisuus olla oma itsensä ja olla osallinen rippikoulussa vaikuttavat nuoren hyvinvointiin merkittävästi ja näitä pitäisikin vahvistaa ja mahdollistaa niin usein kuin se on mahdollista.

7.2 Rippikoulun jälkeinen merkitys

Rippikoulun on osa nuoren elämää. Sen merkitys seurakunnan ulkopuolella rippikoulun jälkeen voi olla hyvinkin vaihteleva. Rippikoulun aikana nuori voi esimerkiksi tutustua uusiin ystäviin tai oppia tuntemaan itsensä paremmin. Näiden vaikutus nuoren elämään rippikoulun ulkopuolella voi olla merkittävä. Rippikoulun luodessa turvallisen ympäristön, jossa nuori saa olla oma itsensä ja tutustua rauhassa omiin vahvuuksiinsa ja luonteenpiirteisiinsä, voi mahdollisesti rohkaista nuorta myös rippikoulun ulkopuolella tuomaan omaa persoonallisuuttaan sekä identiteettiään esiin. Rippikoulu voi olla nuorelle, joka pohtii itseään, mahdollisuus päästä hetkeksi pois tutusta ja vakiintuneesta ympäristöstä. Tämä voi rohkaista

nuorta avautumaan ja löytämään itsensä ja vaikuttaa nuoren elämään rippikoulun ulkopuolellakin.

Hyvinvointi rippikoulussa voi edesauttaa hyvinvoinnin kokemusta myös rippikoulun ulkopuolella. Nuoren itsestään löytämän hyvät puolet ja taidot eivät katoa rippikoulun päätyttyä. Kuitenkin on mahdollista, että nuori palaa takaisin vanhoihin tapoihin ja rooliinsa rippikoulun jälkeen. Nuorta olisikin siis hyvä rohkaista jo rippikoulun aikana käyttämään näitä uusia opittuja taitoja ja vahvistamaan omia hyviä puolia. Rippikoulun ja muiden toimijoiden yhteistyö voisi myöskin auttaa nuorta rohkaistumaan muuttaa totuttuja tapoja. Kun jo rippikoulun aikana tulee tutuksi sekä seurakunnan toiminta että muu toiminta, voi se auttaa nuorta lähtemään mukaan yhteiseen toimintaan. Tällaiseen toimintaa voi nuoren olla helpompi lähteä ilman vahvaa etukäteen omaksuttua roolia ja jopa tutustua itseensä paremmin rippikoulussa opitun uuden ajattelun kautta.

7.3 Jatkokehitys

Tutkimuksesta on voinut huomata, kuinka paljon huonompi kokemus rippikoulu on sukupuoleltaan ”muille” ja niille, jotka eivät halua kertoa sukupuoltaan. Olisi hyvin kiinnostavaa tietää tarkemmin miksi näin on. Tämä opinnäytetyö on laaja katsaus koko Suomen tilanteesta ja paikallinen tarkastelu voisi tuottaa hyvinkin vaihtelevia tuloksia. Toki nämä nuoret pitäisi tavoittaa muilla keinoilla, koska tämä itsearviointikysely on nimetön. Kuitenkin olisi tärkeää nähdä ovatko rippikoulukokemukset huonompia vain rippikoulussa tapahtuneen vuoksi vai vaikuttaako hyvinvointi rippikoulun ulkopuolella vahvasti nuorten kokemuksiin. Vuoden 2019 kouluterveyskyselyssä on huomattu sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen voivan huonommin kuin näihin vähemmistöihin kuulumattomat. Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat nuoret kokevat myös koulun turvattommaksi kuin näihin kuulumattomat nuoret. (THL 2020). Samanlaisia kokemuksia on siis noussut esiin koulumaailmassa kuin rippikoulussakin.

7.4 Eettisyys

Opinnäytetyö on tehty rippikoulun itsearviointikyselyn pohjalta ja tähän lisätyillä kysymyksillä. Rippikoulukyselyssä ei kysytä nimeä missään vaiheessa eikä muutaakaan henkilötietoja. Kyselystä pystytään katsomaan seurakuntaakohtaisia vastauksia sekä rippikoulukohtaisia vastauksia. Tässä tutkimuksessa vastauksia ei ole eritelty kuitenkaan alueen mukaan vaan on käytetty kaikkia vastauksia. Alueellinen vertailu voisi olla kiinnostavaa, mutta vastausmäärät sukupuolen mukaan olisivat myös hyvin pieniä joissain kohdin ja hyvin haastavasti vertailtavia keskenään. Kuitenkin kyselyssä on tärkeää olla seurakuntatiedot sekä jopa rippikoulutiedot, jotta sitä pystytään käyttämään tehokkaasti rippikoulun paikalliseen kehittämiseen. Aineisto on kerätty internet-kyselynä, jonka osallistujat ovat täyttäneet rippikoulunsa päätteeksi heille osoitettuna aikana. Tutkijat eivät ole olleet paikalla osallistujien täyttäessä kyselyä. On mahdollista, että nuoret ovat vastanneet kyselyyn vain välinpitämättömästi tehdäkseen sen mahdollisimman nopeasti pois alta tai muista syistä vastannut eri tavoin kuin ajattelee. Kyselyn laatijat eivät voi tälle oikeastaan mitään. Kuitenkin voidaan olettaa, että näin isossa otannassa tällaisten vastausten osa on hyvin pieni.

7.5 Ammatillinen kasvu

Tämän opinnäytetyöprosessin aikana olen tutustunut paljon sukupuolen ja seksuaalisuuden monimuotoisuuteen ja tasa-arvoon. Myös sukupuolisensitiivisyyteen tutustuminen on auttanut ymmärtämään paremmin, miten toimia kaikki huomioiden ja miten tukea paremmin nuorten sekä muidenkin asiakkaiden omaa polkua. Kokemukset rippikoulusta muiden kuin tyttöjen ja poikien osalta olivat paljon huonompia kuin tyttöjen ja poikien kokemukset. Tämän huomioiminen sekä rippikoulussa että rippikoulun ulkopuolella on hyvin oleellista, jotta sukupuolivähemmistöihin kuuluvia nuoria pystyisi tukemaan heidän tarvitsemallaan tavalla. Riittävä ymmärrys sukupuolesta ja seksuaalisuudesta on sosiaalialan ammattilaiselle tärkeää, koska sukupuoli vaikuttaa hyvin moniin elämämme aspekteihin.

Kirkon nuorisotyön ohjaajaksi opiskelevana sain paljon lisää tietoa rippikoulujen kehittämisestä sekä niiden vaikutuksesta nuoren elämään. Nuoren rippikoulun ulkopuolisen elämän vaikutus rippikoulukokemuksiin on merkittävä. Rippikoulu ei siis ole nuoren silmissä muusta elämästä irrallinen, vaikka se voikin antaa nuorelle mahdollisuuden olla oma itsensä rippikoulun aikana ja hakea omaa rooliaan eri tavalla kuin esimerkiksi koulumaailmassa. Vaikka rippikoulu onkin osa nuoren elämää kokonaisuudessaan, voivat työntekijät pyrkiä siihen, että rippikoulu voisi olla paikka myös erillään muusta elämästä. On tärkeää, että rippikoulun teemat yhdistetään nuorten todellisuuteen. Rippikoulussa käsiteltävät aiheet ovat kuitenkin hyvin laajoja ja välillä hyvin abstrakteja, jos nuorella ei ole mitään mihin näitä aiheita voisi yhdistää.

LÄHTEET

- Aho, T. & Korhonen, E. (2012). Saako seksuaalikasvatusta kieltää? Teoksessa E. Korhonen, S. Nazarenko & R. Närhi (toim.), *Kahdeksan kysymystä tasa-arvosta ja seksuaalisuudesta*. (Väestötietosarja 25). Helsinki: Väestöliitto.
- Aikuisrippikoulu.fi. Aikuisrippikoulu. Saatavilla 28.10.2020 <https://aikuisrippikoulu.fi/aikuisrippikoulu>
- Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. (2010). *Puhutaan seksuaalisuudesta*. Helsinki: Kirjapaja.
- Cacciatore, R. & Korteniemi-Poikela, E. (2015). *Seksuaalisuuden portaat*. Helsinki: Opetushallitus.
- EVL. Plus. Rippikoulu. Rippikoulujen itsearviointi. Saatavilla 4.11.2020 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/rippikoulu/rippikoulujen-itsearviointi>
- EVL. Plus. Seurakuntaelämä. Kasvatus. Mitä kasvatus on. Sukupuoli ja seksuaalisuus. Saatavilla 17.3.2021 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/mita-kasvatus-on-/sukupuoli-ja-seksuaalisuus>
- EVL. Plus. Seurakuntaelämä. Kasvatus. Rippikoulu. Suuri ihme – rippikoulusuunnitelma. Saatavilla 17.3.2021 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/rippikoulu/suuri-ihme-rippikoulusuunnitelma>
- EVL. Plus. Seurakuntaelämä. Kasvatus. Seksuaalisuuden ja sukupuolisuuden teemat kirkon kasvatuksessa. Saatavilla 20.3.2021 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/seksuaalisuuden-ja-sukupuolisuuden-teemat-kirkon-kasvatuksessa>
- EVL. Rippijuhlat. Mikä rippikoulu?. Saatavilla 28.10.2020 <https://evl.fi/perhejuhlalat/rippijuhlat/rippikoulu-edeltaa-rippijuhlia>
- EVL. Tutki uskoa. Rippikoulu. Saatavilla 25.2.2021 <https://evl.fi/tutki-uskoa/rippikoulu>
- Heikkilä, T. (2014a). *Kvantitatiivinen tutkimus*. Saatavilla <http://www.tilastollinen-tutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>
- Heikkilä, T. (2008). *Tilastollinen tutkimus*. Helsinki: Edita.

- Heikkilä, T. (2014b). *Tutkimuksen luotettavuuden arviointi*. Saatavilla <http://www.tilastollinentutkimus.fi/7.RAPORTOINTI/Tutkimuksen-Luotettavuus.pdf>
- Ikonen, R. & Kelakorpi, S. (2019). *Lasten ja nuorten hyvinvointi – Kouluterveyskysely 2019*. Tilastoraportti 33/2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla 8.1.2021 <https://www.julkari.fi/handle/10024/138562>
- Isoja ihmeitä - Isostoiminnan linjaus 2016. Saatavilla 28.10.2020 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/rippikoulu/isostoiminta>
- Jokela, S., Luopa, P., Hyvärinen, A., Ruuska, T., Martelin, T. & Klemetti, R. (2020) *Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien nuorten hyvinvointi*. Saatavilla https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140742/URN_ISBN_978-952-343-580-3.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kananen, J. (2011). *Kvantti: Kvantitatiivisen opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas*. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Keskisenoja, E. & Sandberg, E. (2019). *Positiivinen pedagogiikka ja nuorten hyvinvointi*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kirkkohallitus (2019a). Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöön kuuluvien kokemukset rippikoulusta. *Villi* (2), 22.
- Kirkkohallitus (2019b). Turvallinen seurakunta. (Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 79. Kirkko ja toiminta). Saatavilla <https://evl.fi/documents/1327140/39461555/Turvallinen+seurakunta+ohjeistus/d7914fda-53ac-7c79-a85f-c7d6768c7776>
- Kirkon tilastot. Saatavilla <https://www.kirkontilastot.fi/viz.php?id=144>
- Kokkonen, J. (2016). *Sukupuoli ja yhteisöllisyys rippikoulun rituaaleissa*. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.
- Kokkonen, J. (2018). Miksi tarvitsemme sukupuolisensitiivisyyttä. Teoksessa H. Pruuki (toim.) *Kaunis ihminen* (s. 110–117). Helsinki: Kirjapaja.
- L 1055/1991. Kirkkojärjestys. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>
- Laukkanen, E. (2010). Nuoruusiän psyykinen kehitys. Teoksessa *Nuorten hyvin- ja pahoinvointi* (2010). Verkkojulkaisu: Suomalainen Lääkäri-seura Duodecim, Suomen Akatemia. Saatavilla 8.1.2021 <http://docplayer.fi/298116-Nuorten-hyvinja-pahoinvointi.html>

- Loisto setlementti. Sukupuolisensitiivisyys. Perusteet. Saatavilla 28.3.2021 <https://loistosetlementti.fi/sukupuolisensitiivisyys/perusteet/>
- Mills-Koonce, W., Rehder, P. & McCurdy, A. (2018). The significance of parenting and parent-child relationships for sexual and gender minority. *Journal of Research on Adolescence* 28(3), 637–649.
- Nissinen, J. (2006). Seksuaalinen suuntautuminen. Teoksessa D. Apter, L. Väisälä & K. Kaimola (toim.) *Seksuaalisuus* (s. 130–156). Helsinki: Duodecim.
- Pehkonen, K. (2017). "Ajatus ois et kaikki ois sitä sateenkaarinuorisotyötä": Sateenkaarinuorten huomioiminen Vantaan seurakunnissa (Opinnäyte-työ, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Kristillinen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto). Saatavilla <https://www.theseus.fi/handle/10024/138050>
- Porkka, J. & Huomo, V. *Rippikoulun kehittävä arviointi*. Saatavilla 17.1. <https://evl.fi/documents/1327140/51458758/Rippikoulun+kehitt%C3%A4v%C3%A4+arviointi.pdf/274ab4ed-fae8-7d10-cab9-dea7e3fa4661?t=1557730135000>
- Porkka, J. & Tervo-Niemelä, K. (2021). *Rippikoulu ja nuoren hyvinvointi*. Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- RKS (2017). *Suuri Ihme – Rippikoulusuunnitelma 2017*. (Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 60, Kirkko ja toiminta). Saatavilla 17.4. <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/kasvatus/rippikoulu/suuri-ihme-rippikoulusuunnitelma>
- Sakasti. Tilastot. Seurakuntien toiminta. Varhaiskasvatus-, nuoriso- ja rippikoulu-työ. Saatavilla 17.4.2019 <http://sakasti.evl.fi/tilastot/toiminta/kasvatus>
- Seta (2018). Sateenkaarisanasto. Saatavilla 17.4.2019 <https://seta.fi/sateenkaari-tieto/sateenkaarisanasto/>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Ota yhteyttä. Kasvatus ja perheasiat. Saatavilla 20.5.2019 <https://evl.fi/ota-yhteytta/kirkkohallituksen-yhteystiedot/toiminnallinen-osasto/kasvatus-ja-perheasiat>
- THL. Hyvinvointi- ja terveyserot. Eriarvoisuus. Hyvinvointi. Saatavilla 1.1.2021 <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi>

- THL (26.11.2020). Mieliala huolettaa yli puolta sateenkaarinuorista – moni jää ilman tarvitsemaansa tukea. Saatavilla 4.3.2021 <https://thl.fi/fi/-/mieliala-huolettaa-yli-puolta-sateenkaarinuorista-moni-jaa-ilman-tarvitsemaansa-tukea>
- Tuominen, M. (2017). Miten kasvattaa seksuaalisesti hyväitsetuntoinen lapsi ja nuori. Teoksessa H. Pruuki (toim.) *Kaunis ihminen* (s. 147–167). Helsinki: Kirjapaja.
- Vaarama, M., Siljander, E., Luoma M., & Meriläinen, S. (2010). Suomalaisten kokema elämänlaatu nuoruudesta vanhuuteen. Teoksessa M. Vaarama, P. Moisio, & S. Karvonen (toim.), *Suomalaisten hyvinvointi 2010* (s. 126–149). Saatavilla <https://www.julkari.fi/handle/10024/80297>
- Vikström, B. (2018). Raamatun käyttö ja tulkinta seksuaalisuudesta keskustellessa. Teoksessa H. Pruuki (toim.) *Kaunis ihminen* (s. 72–88). Helsinki: Kirjapaja.
- Vilka, H. (2010). *Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Väestöliitto. Nuoret. Murrosikä. Saatavilla <https://www.vaestoliitto.fi/nuoret/murrosika/>

LIITE 1 Rippikoulun itsearvioinnin kysymykset 2019

(asteikko 1-7)

1. Minulla oli hyvä olla rippikoulussa
2. Minulla oli rippikoulussa hauskaa
3. Sain rippikoulussa uusia ystäviä
4. Ystävyysuhteeni syventyivät rippikoulun aikana
5. Rippikoulussamme oli hyvä yhteishenki
6. Rippikoulussa sian olla oma itseni
7. Minun oli turvallista olla rippikoulussa
8. Olin mukana valmistelemassa ja toteuttamassa rippikoulun hartauksia ja jumalanpalveluksia
9. Rippikoulumme hartaudet ja jumalanpalvelukset koskettivat minua ja elämääni
10. Osallistuminen seurakunnan yhteisiin jumalanpalveluksiin rippikoulun aikana oli minulle merkittävä kokemus
11. Olin mukana valmistelemassa ja toteuttamassa konfirmaatiota
12. Rippikoulun aikana rohkaistuin rukoilemaan
13. Minusta oli hyvä, että oli mahdollisuus ehtoolliselle ennen konfirmaatiota
14. Ehtoollinen oli minulle merkittävä kokemus
15. Uskon, että Jumala on olemassa
16. Usko Jumalaan vahvistui rippikoulun aikana
17. Uskon, että Jeesus on noussut kuolleista
18. Opin rippikoulussa uusia asioita kristinuskosta
19. Rippikoulussa käsiteltiin elämäni kannalta tärkeitä asioita
20. Kristinuskolla on merkitystä elämässäni
21. Pääsin vaikuttamaan rippikouluni sisältöihin
22. Tunnen myötätuntoa heitä kohtaan, jotka ovat heikommassa asemassa
23. Ympäristön suojelemiseen liittyvät asiat ovat minulle tärkeitä

24. Haluan kuulua kirkkoon

25. Toivon, että rippikoulun jälkeen löydän oman paikkani seurakunnassa

26. Tiedän, mitä toimintaa seurakunnassa on tarjolla minulle

27. Yhteyteni seurakuntaan vahvistui rippikoulun aikana

28. Iloitsen elämästäni

29. Sukupuoleen liittyvät kysymykset olivat esillä rippikoulun aikana monipuolisesti

30. Rippikoulu-aika on vahvistanut näkemystäni sukupuolisuudestani

31. Pystyin ilmaisemaan avoimesti ajatuksiani sukupuolisuudesta ja seksuaalisuudesta

32. Minkä kouluarvosanan annat rippikoulullesi? (asteikko 4-10)

LIITE 2 Tutkimuspatteriston runko

- sukupuoleen liittyvät kysymykset (kysymys poikana, tyttönä tai muun-sukupuolisena olemisesta) olivat esillä rippikoulun aikana monipuoli-
sesti
- rippikoulu-aika on vahvistanut näkemystäni sukupuolisuudestani
- pystyin ilmaisemaan avoimesti ajatukseni sukupuolisuudesta ja seksu-
aalisuudesta